

Názory a postoje studentů středních škol na sociální sítě jako součást jejich volného času

Romana Gerátová

Bakalářská práce 2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Romana Gerátová**
Osobní číslo: **H12026**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Názory a postoje studentů středních škol na sociální sítě jako součást jejich volného času**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti vývojové etapy adolescence, volného času a sociálních sítí.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘ, Vojtěch. Marketing na sociálních sítích: prosadte se na Facebooku a Twitteru. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3320-0.

HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787116.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Magdalena Hanková**
Centrum výzkumu FHS

Datum zadání bakalářské práce: **9. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.3.2015

..... *Cerýková*

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se se zaměřuje na problematiku sociálních sítí a jejich významem ve volném čase studentů středních škol. V teoretické části je věnována pozornost psycho-sociálním proměnám v pozdní adolescenci, formování názorů a postojů v této etapě, stejně jako nejrůznějším aspektům spojeným s užíváním sociálních sítí ve volném čase (rizika, bezpečnost práce). Cílem praktické části, založené na dotazníkovém šetření, je zjištění názorů s postojů studentů středních škol na sociální sítě jako součást jejich volného času.

Klíčová slova: pozdní adolescence, postoj, názor, volný čas, sociální sítě, internet

ABSTRACT

Bachelor thesis focuses on the issue of social networks and their importance in the free time of secondary school students. The theoretical part is devoted to psycho-social transformations in late adolescence, shaping opinions and attitudes at this stage, as well as various aspects associated with the use of social networks in their free time (pros and cons, risks, safety). The goal of the practical part, based on a questionnaire investigation ,is to find what are the views and attitudes of the high school students who use the social networks as the part of their free time.

Keywords: late adolescence, attitude, opinion, free time, social networks, internet

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Magdaleně Hankové za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CHARAKTERITIKA JEDINCE V OBDOBÍ POZDNÍ ADOLESCENCE	11
1.1 PSYCHOSOCIÁLNÍ ZMĚNY V OBDOBÍ POZDNÍ ADOLESCENCE.....	12
1.2 FORMOVÁNÍ POSTOJŮ A NÁZORŮ VE VÝVOJOVÉ ETAPĚ POZDNÍ ADOLESCENCE	15
2 VOLNÝ ČAS	18
2.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	19
2.2 CÍLE PEDAGOGICKÉHO OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	21
2.3 VOLNÝ ČAS JAKO PREVENCE VZNIKU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	25
3 SOCIÁLNÍ SÍTĚ JAKO SOUČÁST TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU ADOLESCENTŮ	30
3.1 EXKURZ DO HISTORIE SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	32
3.2 CHARAKTERISTIKA NEJZNÁMĚJŠÍCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ UŽÍVANÝCH V ČR	33
3.3 BEZPEČNOST PRÁCE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	38
3.4 RIZIKA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ SPOJENÁ S JEJICH UŽÍVÁNÍM VE VOLNÉM ČASE	40
3.4.1 Nejčastější formy rizik spojených s užíváním sociálních sítí	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	89
SEZNAM GRAFŮ	97
SEZNAM TABULEK	99
SEZNAM PŘÍLOH	101

ÚVOD

Volný čas dnešní mládeže a předchozí generace je jistě viditelně odlišný. Svět ovládala technika a mladí jedinci svou pozornost upírají především tímto směrem. Internet a sociální sítě se u adolescentů těší velké oblibě a věnují jim převážnou část ze svého dne.

Sociální sítě jsou v dnešní době velmi diskutovaným tématem. Téměř každý mladý člověk je na některé ze sociálních sítí zaregistrovaný, což také dokazují data z výzkumu EU Kids Online II, z nichž vyplynulo, že 72% českých dětí ve věkovém rozmezí 9 – 16 let má založený profil na některé ze sociálních sítí (Šmahel et al., 2014, s. 23 – 24). Především Facebook se stal velkým fenoménem. Počet jeho českých uživatelů dosáhl již počtu 4,2 milionů (Deník, 2014). Tyto portály zjednodušují uživatelům komunikaci, mladí lidé jejich prostřednictvím sdílí své zážitky, přidávají fotografie a videa, hrají hry. Sociální sítě mají na populaci značný vliv a stávají se velmi rychle návykovými. Ovšem práce s internetem s sebou nese bezpochyby i určitá negativa, nad kterými se málo kdo zamýšlí. Zejména právě mládež je ohrožena kyberšikanou, kybergroomingem, sextingem apod.

Sociálním sítím dávají studenti středních škol přednost před jinými činnostmi a zanedbávají kvůli nim své vztahy s okolím. Kamarádství fungují především přes virtuální rovinu, komunikace probíhá častěji přes chat, než osobně.

Společnost Člověk v tísní, o. p. s. realizovala v roce 2014, ve spolupráci se sociologickou agenturou Median třetí dotazníkové šetření mezi studenty středních škol, v rámci vzdělávacího programu Jeden svět na školách, jehož součástí bylo mimo jiné zjistit, jaké aktivity v rámci svého volného času studenti upřednostňují. Respondenti uvedli, že z volnočasových aktivit dávají nejvíce přednost poslechu hudby, komunikaci s kamarády a známými na internetu a surfování na něm. Na nejnižších příčkách se umístilo navštěvování kulturních akcí jako je divadlo, kino, koncerty a také četba a příprava do školy (Výzkum: Jeden svět na školách, [online])

Z tohoto výzkumu tedy jasně vyplývá, že virtuální svět je pro adolescenty velmi přitažlivý a vztahují k němu svou pozornost víc, než k čemukoliv jinému.

Napadá mě však otázka: „Je doba strávená na sociálních sítích smysluplně využitým volným časem?“

Hodnotně strávený volný čas má bezpochyby velký význam nejen pro jedince samotného, ale i pro jeho okolí. Efektivně využitým volným časem lze nejen předcházet vzniku

rizikového chování, jako jsou např. virtuální drogy, ale pomáhá také rozšířit obzory, nacházet jiný pohled na svět, učit se novým věcem a získávat zkušenosti.

Téma jsem si vybrala, jelikož vidím důležitost zaujímat se o to, jak mladí jedinci tráví svůj volný čas a jelikož sociální sítě jsou poměrně novým fenoménem, zajímá mě názor studentů samotných na tuto otázku.

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat a to nejen po stránce teoretické, ale praktické, jaký význam sociální sítě v životě studentů středních škol hrají, v čem spatřují jejich pozitiva a negativa a zdali si uvědomují rizika s nimi spojená. V teoretické části je pozornost upřena na tři oblasti, kterými jsou: charakteristika období pozdní adolescence, volný čas a sociální sítě. Empirická část poskytuje výsledky výzkumu, získané pomocí dotazníkového šetření a jejich zhodnocení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERITIKA JEDINCE V OBDOBÍ POZDNÍ ADOLESCENCE

Jelikož v empirické části hodláme zaměřit naši pozornost na studenty středních škol, je nutné si v první kapitole teoretické části přiblížit, jakými zvláštnostmi se vyznačuje jedinec v této vývojové etapě. Pro účely práce bude vycházeno zejména z pozdní adolescence.

Adolescence je vývojovou etapou, jejíž označení je odvozeno z latinského slovesa *adolescere*, jenž znamená dorůstat, dospívat či mohutnět (Muss, 1989, cit. podle Macek, 2003, s. 9). Hlavním úkolem adolescence je stát se zralou a kultivovanou osobností (Čačka, 2000, s. 229). Toto období se započíná biologickými proměnami, které propukají již během puberty a vrcholí při dosažení nezávislosti (Kassin, 2000, s. 340).

Macek (2003, s. 9) pojí adolescenci s úplnou reprodukční zralostí a ukončením tělesného růstu. Mění se i pojetí vlastního „já“. Je to doba přeměny člověka z dítěte na dospělého jedince, a to jak v oblasti fyzické, tak v oblasti psychosociální a sociální. (Sobotková et al., 2014, s. 26) Taktéž vztah a pohled na vrstevníky a dospělé jedince je jiný. U velké části adolescentů se navíc odehrávají vnitřní výkyvy, nemají jasně definovány své životní hodnoty. (Vašutová, Panáček, 2013, s. 7) Mladý člověk se snaží zařadit do společnosti a formovat postoje a ideály, jak si ukážeme v jedné z dalších podkapitol. Autokultivací dospívá ke vzorcům svého chování a prožívání, které mají vliv na jeho působení s okolním světem. (Čačka, 2000, s. 229)

Období adolescence se člení na několik fází. Jak již bylo výše uvedeno, pro tuto práci je klíčová adolescence pozdní, o níž se zmiňují ve svých pracích např. Macek (2003) a Vágnerová (2012). Jak můžeme vidět v práci prvního jmenovaného autora, tento rozděluje adolescenci na časnou, jenž se pohybuje v rozmezí 10(11) – 13 let, střední, která trvá přibližně od 14-16 let a pozdní, vymezenou obdobím od 17 do 20 let, i déle.

Oproti tomu, Vágnerová (2012, s. 370 – 372) člení období dospívání pouze na dvě fáze: ranou adolescenci a pozdní adolescenci.

Pozdní adolescence se dle autorky pojí s obdobím od 15 do 20 let věku. Projevuje se snaha ovládat vlastní život, jedinci usilují o různé změny, prosazení se. Předestřeme ale také hned úvodem, že se v tomto období mění osobnost dospívajícího i jeho pozice ve společnosti, přičemž blíže o tomto pojednáme v následujících podkapitolách. Adolescenti hledají hranice svých možností a někdy se chovají dokonce extrémně. Pozdní adolescence je

etapou volnosti, jedinec není omezován, má dostatečné množství svobody a téměř žádnou zodpovědnost. Poskytuje mladému člověku čas a možnost porozumět sobě samotnému, uvědomit si, čeho chce v budoucnosti dosáhnout, připravit se na samostatnost. Tempo biologického a psychického vývoje ovšem bývá rozdílné a je tak zdrojem nejrůznějších pochybností a úzkostí. (Vágnerová, 2012, s. 370 – 372)

Čačka (2000, s. 230) poukazuje na fakt, že se v období adolescence objevují nejrůznější chyby a krize, které není mnohdy snadné pochopit. Až konec této fáze, tedy pozdní adolescence přináší zklidnění a vnitřní harmonizaci. Na adolescenty jsou většinou kladeny vysoké nároky, které se často rovnají nárokům na dospělé. V 18 letech dosahují adolescenti plnoletosti, s čímž se pojí i právní odpovědnost. Očekává se od nich vyšší zodpovědnost, cílevědomost. Někteří jsou schopni těchto nároků dosáhnout dřív, jiní potřebují čas.

Jak dále doplňuje Říčan (2014, s. 215), adolescenti mohou mít touhu osamostatnit se od rodičů, která bývá obvykle zakotvena v určitých nesnázích na střední škole, nebo přáním změnit studijní či učební obor. Rodiče by měli mít na vědomí, že své dítě nemají tlačit do volby povolání, které si samo nepřeje. Nástup na obor, který dospívajícího nebaví, se může stát předmětem napětí a konfliktů. V důsledku těchto neshod někdy dojde k odchodu adolescenta z domova, zdržuje se v internátě, či na jiných místech. Rodičům o sobě nedává vůbec vědět a najde si partnera, který mu vyplňuje prázdné místo po rodičích. Před dvacátým rokem obvykle končí toto bouřlivé období a dojde k obnovení pozitivních vztahů k rodičům a ztotožnění se s jejich hodnotami.

1.1 Psychosociální změny v období pozdní adolescence

Pozdní adolescence se nepojí s výraznými tělesnými změnami¹, avšak změny psychosociální jsou výrazné. Je to období, kdy se člověk snaží najít sám sebe, tápe ve svém

---

¹ Biologické proměny pozdní adolescence nejsou pro účely práce klíčové, a proto jim nevěnujeme větší pozornost. Uvedeme si však pár nejvýraznějších biologických změn, ke kterým v této vývojové etapě dochází. Podle Vágnerové (2012, s. 370), je pozdní adolescence životní etapa, kdy jedinec pohlavně dozrává a obvykle v tomto životním období dochází k prvnímu pohlavnímu styku. Jak podotýkají Vašutová, Nevřala et al. (2010, s. 212), v adolescenci se ukončuje tělesný vývoj, lze si všimnout pouze menších změn v oblasti růstu a váhy. Mladý jedinec získává proporce těla dospělého člověka a jsou u něj patrné změny v pohybu, které jsou víc harmonické, ladnější, koordinované. Růst do výšky je znatelný už pouze u chlapců, u dívek tolik očividný není. Slečny zajímá, zdali vypadají dostatečně žensky, chlapci chtějí mít výraznou muskulaturu. (Říčan, 2014, s. 193 – 194)

vnitřním světě, nemá ještě stanovené cíle, kterých by chtěl v životě dosáhnout a stejně tak nejasnou představu o své budoucnosti.

Dle Kassina (2007, s. 345) je nejdůležitějším úkolem dospívání tvoření identity, či utváření vlastního sebepojetí. Pro některé adolescenty je tato úloha poměrně snadná. Ví, kým jsou, čeho chtějí v životě docílit a mají jasně stanovené hodnoty. Druzí jsou naopak nejistí, zmatení zjišťováním své sexuální orientace, bojí se nezávislosti a odpoutání se od svých rodičů, ke kterému v pozdní adolescenci, jak jsme již poznamenali, u některých jedinců dochází. Zmítají se v potřebě někam patřit a zároveň zůstat individuálními.

Také Koutek a Kocourková (2003, s. 48) kladou důraz na vývojové úlohy, jenž se k adolescenci pojí. Mladý jedinec se snaží se být nezávislý, akceptovat určité normy a hodnoty. Tyto úkoly jsou pochopitelně nesnadné a můžou s sebou nést řadu komplikací. Dospívající pochybuje jak o sobě, tak o svém tělu, zároveň i o světě a svém místě v něm. U některých adolescentů, kteří například pocházejí z nefunkční rodiny, může tímto vlivem dojít až k adolescentní krizi. Mladí lidé často riskují, uchylují se k experimentům, nemají žádné hranice.

Pro Poněšického (2008, s. 81 – 82) představuje hlavní úlohu pozdní adolescence ustálení osobnosti. Adolescent se nepřetržitě srovnává se svými vrstevníky, hledá roli ve skupině i společnosti. Dojde u něj k rozvoji sebeuvědomování a dostane se do fáze, kdy si plně začne uvědomovat, že vše má následky. Cílem je dospět k sebeúctě a uznání od okolí.

Montessori (2011, s. 81) ve vztahu k adolescenci uvádí údaj, že je to životní etapa, ve které se jedinec musí vypořádat s pochybnostmi, nerozhodností, odrazováním a neočekávaným poklesem poznávacích schopností. Je plný očekávání a má potřebu zvyšování sebevědomí a citlivý na momenty, kdy musí čelit hrubosti a ponižování. Důvod, proč se v tomto období mladý člověk nedokáže přizpůsobit společenskému životu, je ten, že se prozatím pouze formuje a jeho osobnost není plně rozvinuta. Pokud se jedinec nebude vyvíjet tak, jak má, může to pro něj znamenat v budoucnosti pocity jako je úzkost, deprese, komplex méněcennosti a může se stát také lenivým, závislým na druhých, dopouštět se trestné činnosti, nebo se ponořit do virtuálního světa, či se upnout na sociální síť.

Vybudování vlastní identity, nezávislosti, vytvoření si pevných vztahů s přáteli a místa ve světě, je důležité pro ukončení jedincovy dráhy k dospělosti. Pokud mladý člověk nemá kamarády, tráví svůj volný čas pouze s rodiči, nebo sám, může to znamenat, že je něco v nepořádku. (Carr-Gregg, 2012, s. 33)

V pozdní adolescenci se mladí jedinci také detailně zaměřují na úpravu zevnějšku a oblečení, jenž se stává nástrojem k vyjádření identity a dávají tak najevo, kým by chtěli být. Určitá skupina adolescentů nosí oblečení, které zdůrazňuje jejich pohlavní identitu. Naopak jiní nosí beztvaré a vytahané oblečení, kterým své mužské nebo ženské rysy chtějí zakrýt. Zevnějšek vypovídá o jejich příslušnosti k určité skupině. Tím, jak se oblékají, také upozorňují na fakt, že se chtějí lišit od dospělých. Nosí oblečení, které by si dospělý neoblekl a to buď z důvodu, že by vypadal směšně, nebo proto, že by nechtěl. Snaží se na sebe upoutat pozornost, provokovat, chtějí být extravagantní. (Vágnerová, 2012, s. 377)

Dospívající sám sebe už nebere jako dítě, ale stále ještě není dospělý, chybí mu ekonomická nezávislost. Zůstávají uvězněni mezi těmito dvěma obdobími a potýkají se s pocity nejistoty. Dospívající je schopný zaujímat kritická stanoviska ke svému okolí, je zdatný sebereflexe. Prohlubuje se zájem o psychické dění své, ale i svého okolí. (Kern, 2006, s. 177-178)

Langmeier (2006, s. 153) uvádí, že pocity nejistoty mohou u jedince zůstat zakořeněny jako určitý způsob obrany a přeměnit se v trvalý a dominující rys osobnosti. V krajních případech mohou vést až k rizikovému chování, vegetativním poruchám, či psychotickým poruchám.

V této etapě, jak upozorňuje Vágnerová (2012, s. 379), již mladý člověk dokáže uvažovat hypoteticky o možných způsobech a variantách a to i o těch, které v reálném světě neexistují nebo jsou málo pravděpodobné, dokonce až nemožné. Je také schopen uvažovat abstraktně.

„V průběhu dospívání dochází k zefektivnění neuronálního propojení, což umožňuje rychlejší zpracování informací a aktivizaci různých oblastí. Mění se i produkce neurotransmiterů (látek, které ovlivňují aktivitu určité oblasti mozku V době dospívání je důležité např. zvýšení hladiny dopaminu v prefrontální kůře a v limbickém systému, které je mimo jiné považováno za důvod nárůstu tendence k vyhledávání vzrušujících zážitků a k riskantnímu chování.“ (Vágnerová, 2012, s. 372)

Dle našeho názoru se toto riskantní chování se může projevovat také v neuváženém jednání na sociálních sítích. Mladý jedinec si mnohdy neuvědomuje důsledky svého chování, které se mu při takovémto jednání na internetu může vymstít.

Říčan (2014, s. 211 – 214) přichází s myšlenkou, že co se mravního vývoje týče, závisí do jisté míry na tom, jak chápou dobro a zlo, jak posuzují správnost nebo nesprávnost určitého jednání. Dokáží uvažovat o důsledcích svého jednání, trápit se z neštěstí druhých lidí. Pokud dojde k nemožnosti uskutečnit nějaký ideál, může ho to zlomit a přejít k bezohlednému egoismu.

Dospívající jedinci potřebují mít prostor, pro to, aby se mohli svobodně vyjádřit, dát najevo své pocity a emoce, svěřit se svými obavami, strachem. Pokud to není možné, nazýváme tento jev krizí identity. (Kunák, 2007, s. 25) K tomu aby dokázali mladí lidé svou identitu nalézt, je v tomto období významné vytváření kvalitních mezilidských vztahů a to především ve volném čase a také samotný fakt, jakým způsobem a jak efektivně svůj čas mimo školu využívají. Tento fakt – vytváření mezilidských vztahů, je jak nastiňuje Kunák (2007, s. 27), je u adolescentů uskutečňován právě prostřednictvím sociálních sítí, kde si chatují se svými kamarády a rovněž hledají nové.

Dle Vašutové, Nevřaly et al. (2010, s. 216 - 217), kontakt s okolím adolescentům umožňují čím dál víc masmédiá a komunikace na internetu, dnes především již zmíněné sociální sítě. I takováto komunikace má vliv na utváření názorů, postojů a projevů chování a proto o nich pojednáváme v následující podkapitole.

1.2 Formování postojů a názorů ve vývojové etapě pozdní adolescence

V období adolescence dochází k významným změnám v postojích a to hned v několika oblastech. Mění se postoje k autoritám, budoucnosti, ale i škole. V následující kapitole si jednotlivé oblasti víc popíšeme.

Postoje znázorňují, co preferujeme, vyjadřují náš vztah k objektům našeho prostředí. Je to psychologická tendence, která se projevuje v hodnocení konkrétní entity s jistým stupněm upřednostňování nebo odmítání. (Eagly, Chaiken, 1998, s. 269 cit. podle Výrost, 2008, s. 127)

Naopak Fontana (2003, s. 223 - 224) vnímá postoje jako názory, jež si vytváříme v průběhu života. Součástí postojů jsou prvky hodnocení a obsahují stránku kognitivní, behaviorální a afektivní, na kterou se upírá pozornost v naší práci, jelikož vyjadřuje citové

vztahy vzhledem k předmětu postoje. Autor se dále zaměřuje také na dělení postojů a člení je na instrumentální (vyvolávané na základě našeho přání, tak jak to vyhovuje našim potřebám), postoje sloužící poznání (chtění porozumět světu a životu), postoje vyjadřující hodnoty (ovlivněné našimi hodnotami a sebezpojetím) a postoje sociálně přizpůsobivé (přání být součástí nějaké skupiny).

Dělení postojů předkládá rovněž Nakonečný (2009, s. 235), který rozlišuje postoje na kognitivní, o kterých hovoříme tehdy, má-li subjekt o objektu nějaké informace; pokud subjekt k objektu něco cítí, jedná se o postoje emocionální a poslední složkou jsou konativní postoje, tedy postoje, kdy má subjekt tendenci se vůči objektu chovat jistým způsobem.

Taktéž Kern (2006, s. 250) uvádí spjatost postojů s názory. Podle něj verbální vyjádření postojů vyjadřují názory a tak k začlenění se do nejrozličnějších skupin, jako např. rodina, nebo školní třída, zastáváme totožné názory. Čím jsme starší, tím víc se naše postoje vlivem získávání nových informací a poznáváním jiných hodnot, mění. (Kern, 2006, s. 250)

Dospívající nechtějí jen bezmyšlenkovitě přejímat názory, hodnoty a normy dospělých. Usilují o nalézání lepších, experimentují s nepřeberným množstvím možností. „*Rakouský etolog Konrad Lorenz (1993) charakterizoval tuto tendenci jako adolescentní neofilií, která se projevuje potřebou nových postojů a způsobů chování, jiných, než jaké jim prezentuje širší generace. Podle jeho názoru má takový přístup genetický základ. Dospívající mnohdy odmítají některé hodnoty a varianty řešení problémů jen proto, že se jim jeví zastaralé. Potřeba nového stimuluje odpoutávání od rodiny a vede k fixaci na vrstevníky, s nimiž je spojují obdobné postoje a potřeby.*“ (Vágnerová, 2012, s. 410)

Identita adolescenta závisí na i na tom, jakým způsobem má tendenci uvažovat o jistých věcech a prožívat je. Také sebezpoznávání má značný význam. Jeho prostřednictvím dochází k rozvoji a vyhraňování názorů, postojů a mravních hodnot. Postoje a hodnoty mají spjitost v touze obklopovat se v životě kladnými podněty. (Vašutová, Nevřala et al., 2010, s. 219)

Dle Čačky (2000, s. 260) se jedinci v adolescentním období snaží oprostít od závislosti na cizích příkazech, vzorech, postojích a usilují o nezávislé vytváření vlastních východisek sebezpojetí.

Podobný názor zastává i Vágnerová (2012, s. 446), která ve své knize uvádí, že stejně tak jako se mění postoje k autoritě, mění se i postoje ke konvencím a morálním pravidlům. Adolescent se neřídí již pouze názorem autority, ale snaží si utvářet vlastní názory. Dle Eriksona (1964), který tuto tendenci pojmenoval jako autoidentifikaci, si adolescenti chtějí sami určovat, které normy a hodnoty budou přijímat, respektovat a ztotožňovat se s nimi. (Erikson, 1964 cit podle Vágnerové 2012, s. 446)

Mění se rovněž postoj k budoucnosti, vůči které, tedy spíš jejím možnostem, mladý jedinec cítí svobodný. Adolescent ví, že si může vybrat a také si je vědom skutečnosti, že může např. některé povinnosti a úkoly odložit. Tendenci odkládat některé záležitosti do budoucnosti svědčí o jisté nechuti, lenosti, nebo taktéž o nemožnosti nalézt správné řešení, či obavy z něho. Adolescenti se ale nezajímají pouze o budoucnost, naplno si dokáží užívat přítomnost, na kterou se taktéž soustředí. V pozdní adolescenci má jedinec pocit, že je schopný řídit vlastní život, převažuje optimismus a odevzdanost ke všemu novému. (Vágnerová, 2012, s. 467 - 468)

I postoj ke škole je jiný než kdy dříve. Přejít na střední školu s sebou přináší velkou změnu, jelikož se jedinec řadí na dané škole mezi nejmladší, nedisponuje zkušenostmi a nemá téměř žádnou prestiž. Většinu spolužáků nezná a znovu je stavěn před nelehkou úlohou a to budovat si své postavení. Taktéž učivo je složitější a víc náročné. S tímto propadem se však bude muset jedinec vypořádat ještě jednou a to pokud se rozhodne po střední škole nastoupit na vysokou školu. Starší adolescenti nechtějí v rámci střední školy vynakládat příliš velkou námahu. Jejich cílem je projít střední školou bez problémů a přílišného úsilí. Školní pravidla akceptují a nijak proti nim nebojují. Typické je sdílení názorů na školu s ostatními vrstevníky, nadhled a nedělání si se školou příliš velké starosti. Mezi staršími adolescenty se najdou ale i ti, jež jsou vůči škole kritičtí. Jedinec, jenž se neztotožňuje se školou, k ní může cítit lhostejnost, či dokonce odpor. (Vágnerová, 2012, s. 417 - 419)

Postoje adolescentů ke škole si jedinci tvoří také na základě své úspěšnosti či naopak neúspěšnosti ve škole. Nepřetržitá kritika, či upozorňování na chyby ze strany rodičů, nebo učitele, vede v mnoha případech k rezignaci a lhostejnosti se situací něco dělat. (Vašutová, Nevřala et al., 2010, s. 214)

2 VOLNÝ ČAS

Volný čas je bezpochyby problematikou, kterou by se mělo zabývat. Je důležité mladé lidi vést k efektivnímu a smysluplnému využívání volného času, k rozmanitým činnostem a aktivitě. Jelikož jedinci tráví čas na sociálních sítích právě ve svém volnu, na začátku kapitoly si tedy vymezíme pojem volný čas, nastíníme pojetí od několika autorů, poté přejdeme k funkcím volného času, poukážeme na cíle pedagogického ovlivňování volného času a kapitolu uzavřeme volným časem, jako nástrojem prevence rizikového chování.

Pod pojem volný čas je většinou zahrnován odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Co se týče dětí a mládeže, do volného času neřadíme vyučování a činnosti s ním související, sebeobsahu, péči o zevnějšek a osobní záležitosti, povinnosti spojené s rodinou, činnosti v domácnosti apod. Nezařazujeme zde ani činnosti, jež se týkají biologické existence člověka, jako jídlo, spánek, hygiena. (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 13)

Kunák (2007, s. 43 – 44) zmiňuje, že všichni lidé mají určité množství volného času. Je to čas, se kterým může každý nakládat dle svého svobodného uvážení a svých možností. Je to také doba pro vlastní seberealizaci, vykonávání činností dle vlastních zálib a koníčků. V tomto čase si člověk vybírá si činnosti, které ho baví, má z nich radost, potěšení, ale přinášejí mu také odpočinek. Tyto činnosti by měli podporovat rozvoj, zdokonalovat a obnovovat jak tělesné a duševní schopnosti, tak také morální vědomí.

A jak vnímají volný čas různí autoři? Nastíníme si pár definic. První definice říká, že „volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, cit. podle Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 13).

Dále lze volný čas lze chápat jako dobu, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí. Bývá vymezován i jako čas, který pro sebe máme po splnění pracovních a jiných povinností. (Hofbauer, 2004, s. 13)

Pro děti a mladé lidi představuje volný čas možnost a příležitost se osobně rozvíjet i seberealizovat. Právě tyto skupiny ovšem k volnočasovým aktivitám mají odlišné postoje:

- Samy se snaží svůj volný čas co nejlépe zhodnotit, uspokojují své záliby;

- Volnočasové aktivity i instituce pro ně představují podnětné vztahy ale také méně závažné či závažné konflikty;
- Pozitivní volnočasové aktivity se jim nejeví jako zajímavé a motivující a nemají o ně zájem. (Hofbauer et al., 2008, s. 8)

Věnováním se svým zájmům a životním plánům ve volném čase a hodnocením jejich výsledků, si daní jedinci ověřují své síly. Mohou se postupně stát trvalou součástí jejich života a dopomáhají jim k utváření osobnosti. (Hofbauer et al., 2008, s. 8)

2.1 Funkce volného času

Volný čas také plní určité funkce, které slouží k uvědomění si, k jakému naplňování volného času může docházet, jakých oblastí se může dotýkat, v jakém smyslu jej lze využívat. Každý z autorů uvádí odlišné funkce volného času, tedy jakou úlohu může volný čas v našem životě hrát, jak nám může pomáhat a jakým přínosem může pro náš život být.

Funkce volného času se obvykle posuzují ve dvou rovinách. První z nich jsou společenské funkce, druhou rovinu představují funkce volného času významné pro člověka. Některá členění se vztahují jen k jednotlivci, jiná k celé společnosti. Některé funkce vymezují význam volného času, jiné jsou naopak jakýmsi návodem k tomu co a jak zlepšit, co se působení volného času týče. (Knotová, 2011, s. 32)

Podle Hofbauera (2004, s. 13) se „*jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)*“.

Hofbauerovo členění funkcí hodnotím jako základní a celkově nejdůležitější. Uvádí hlavní oblasti, jenž se s volným časem pojí, k čemu může být využíván a co nám může přinést, k jakému prospěchu nám může sloužit.

Opaschowski, 1997, cit. podle Knotová, 2011, s. 33 uvádí sedm nejdůležitějších funkcí volného času a víc je specifikuje. Předkládá funkci:

- rekreační – relaxace, čas na odpočinek, regeneraci sil;
- kompenzační – pobavení a rozptýlení, kompenzace toho, co nám v životě chybí, nebo čeho nemůžeme dosáhnout;
- enkulturační a edukační – kulturní aktivity, možnost se vzdělávat, odborně růst;
- kontemplační – hledání životního údělu;

- komunikační – podpora mezilidských kontaktů;
- participační – nejrůznější občanské a spolkové aktivity;
- konzumní – spotřeba hmotných statků.

Opaschowski bere tyto funkce jako navzájem propojený komplex, ve kterém rekreace, kompenzace, edukace a komplementace představují individuální funkce, kdežto enkulturace a komunikace mají společenský smysl.

Rojek, 2005, cit. podle Knotová, 2011, s. 34, k funkcím volného času řadí manipulativní funkci - volný čas je nástrojem sociálního rozvrstvení; regulativní – volný čas reguluje životní styly a způsoby; identitní – volný čas jako nástroj sociální exkluze či inkluze; mobilizační – volný čas je tvůrcem prostoru pro nesouhlas nebo odpor vůči tlaku společnosti.

Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al. (2002, s. 39 - 41), definují funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální. Taktéž pojetí funkcí volného času od těchto autorek vnímám jako vyčerpávající. Pozornost upírají na čtyři hlavní oblasti, na něž se volný čas orientuje, a zdůrazňují jejich důležitost. Pod funkce volného času neřadí zábavu ani relaxaci, jako jiní autoři, ale věnují se funkcím, jež mohou mít vliv na jedince z hlediska jeho vývoje.

- Výchovně-vzdělávací funkce je obzvláště důležitá. Výchovně vzdělávací instituce se snaží o formování postojů, morálních vlastností a uspokojování potřeb a zájmů dětí a mládeže. Pomocí různorodých a zajímavých činností jsou děti a mládež motivovány k efektivnímu využívání volného času, získávají vědomosti a dovednosti. Pokud jsou navíc v těchto činnostech úspěšní, vzbudí to v nich pocit uspokojení a vede k lepšímu sebehodnocení.
- Zdravotní funkce představuje především vhodně zvolený režim dne, který napomáhá zdravému životnímu stylu. Významné je podněcování dětí a mládeže k trávení volného času na čerstvém vzduchu, v přírodě. Pohybové činnosti kompenzují dlouhé sezení ve třídě a pro zdraví jsou nezbytné. Zařízení, která poskytují zdravé stravování, mohou jedince vést ke správné životosprávě. K duševnímu zdraví přispívají instituce tím, že umožňují trávit volný čas v pohodě, příjemném prostředí a kolektivu oblíbených lidí.
- Sociální funkce znamená ovlivňování a starání se o volný čas dětí a mládeže v době, kdy nejsou s rodiči. Zařízení mimo vyučování se snaží o smazání rozdílu

mezi materiálními i psychologickými podmínkami jedinců v jejich rodinách, především těm, vyskytujícím se v nepodnětném prostředí. Hlavním cílem je vytvářet pozitivní a žádoucí vztahy.

- Preventivní funkce se snaží o předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

2.2 Cíle pedagogického ovlivňování volného času

V této podkapitole si objasníme, k čemu pedagogické ovlivňování volného času slouží, k čemu napomáhá, proč je tolik zásadní.

Pedagogické ovlivňování je podstatné z hlediska výchovy. Pomáhá nasměrovat jedince na správnou cestu trávení volného času, učí s volným časem pracovat a vhodně s ním nakládat. A co vlastně pojem výchova znamená? Dle Průchy (2013, s. 345) je výchova: „*Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.*“

V centru zájmu pedagogiky volného času se vyskytuje výchova ve volném čase. Záměrem výchovy ve volném čase je umožňovat pozitivní využívání volného času a to jak z pohledu společnosti, tak jedince, uspokojovat jedincovy potřeby, zájmy a rozvíjet schopnosti. (Knotová, 2011, s. 51)

Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al. (2002, s. 37 – 38) vnímají jako hlavní cíl pedagogického ovlivňování volného času, vedení jedince k rozumnému a hodnotnému využívání volného času, rozvíjení jeho schopnosti, utváření zájmů apod. Způsob trávení volného času má důležitý význam z hlediska duševní hygieny. To, jak mladý jedinec odpočívá a relaxuje, či nikoli se odráží v jeho výkonech, především těch studijních. Pedagogické ovlivňování také přispívá k prevenci společensky nevhodného chování. U dětí a mládeže k prevenci rozvoji závislosti na virtuálních drogách, pod něž spadá počítač, televize, video.

Pedagogické ovlivňování, které je z hlediska výchovných důvodů značně žádoucí, je typickým znakem volného času dětí a mládeže. ²Spousta dětí a mladých jedinců se nedokáže v zájmových aktivitách dostatečně zorientovat, chybí jim v této oblasti

---

² Kdy dle Úmluvy o právech dítěte se dítětem označuje osoba mladší 18 let a za mládež se považují jedinci ve věkovém rozpětí 18 – 26 let.

zkušenosti a potřebují, aby jim byl někdo v tomto směru nápomocný. Má-li být takovéto vedení účinné, nesmí být vynucené, činnosti by měly být rozmanité a dobrovolné. Rozsah ovlivňování volného času podléhá věku dítěte, ale i jeho mentální i sociální vyspělosti. (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 13 – 14)

Výchova se vyznačuje cílevědomostí. Pedagog si volí cíle a prostředky, kterých chce svým výchovným působením dosáhnout a také hodnotí výsledky svého úsilí. Tyto cíle mohou mít různou podobu. Do výchovy ve volném čase řadíme cíle obecné i dílčí. Obecným cílem výchovy ve volném čase je kupříkladu naučit studenty, jak mají nakládat se svým volným časem, jak jej smysluplně využívat. Dílčí cíle můžeme formulovat z různých hledisek a to dle věku vychovávaných, druhu výchovné instituce apod. Takovýmto cílem může být rozvíjení zájmů, nebo motivování žáků a studentů k zdravému životnímu stylu. (Pávková et al., 2008, s. 72-73)

Studenti mají volného času poměrně hodně a vyplňují jej ve většině případů právě aktivitami na sociálních sítích. O to, jak dospívající svůj volný čas tráví, by se měla společnost zabývat. Rodina není schopna výchovu svých potomků ve volném čase plně zabezpečit. Chybí ji materiální vybavení, dostatek času ale i odborná kvalifikace. Kvalitní a dostatečné výchova dospívajících ve volném čase má podstatný význam z hlediska prevence. (Pávková, Hájek, Hofbauer et al., 2002, s. 14)

Procházka et al. (2014, s. 127 – 128) podotýká, že efektivní využívání volného času má příznivý vliv na zdraví a to jak tělesné i duševní a napomáhá k vytváření pozitivních mezilidských vztahů. Je podstatné, aby se již od útlého věku při výchově dětí dbalo na schopnost naučit se s volným časem hospodařit. Děti a mládež samozřejmě svůj volný čas tráví odlišně než dospělí. Rozdíly najdeme především v množství volného času, činnostech i rozsahu záměrného ovlivňování. Významnou pozici v práci s volným časem, má bezpochyby pedagog volního času.

Pedagog volného času je dle Pávkové et al. (2008, s. 68) pedagogický pracovník vykonávající přímou výchovně-vzdělávací činnost. Uplatňuje se např. ve střediscích volného času, neškolských zařízeních apod.

Hofbauer (2004, s. 18) uvádí v souvislosti s výchovou mimo vyučování a pedagogikou volného času, pojem výchovné zhodnocování volného času, které obsahuje tyto oblasti:

Výchova ve volném čase

„Sem patří veškeré působení v časovém prostoru, který neslouží realizaci základních biologických potřeb ani školních nebo pracovních povinností.“ (Hofbauer, 2004, s. 18)

Výchova ve volném čase je pojmenována jako neformální. Vyznačuje se dobrovolnou účastí na výchovných činnostech. Pedagog volného času tak vystupuje jako neformální autorita a měl by dokázat jedince k činnostem motivovat. (Pávková et al., 2008, s. 131) Bere v potaz specifické podmínky výchovy a je prvkem výchovného působení v úseku lidského života, o které může do jisté míry rozhodovat. (Pávková et al., 2008, s. 67) Má povahu sebevýchovy. Jestliže se dítě či dospívající rozhoduje na základě svého vlastního uvážení o tom, jak bude svůj volný čas trávit a jaké aktivity bude vykonávat, závisí zcela na něm, v jaké kvalitě a rozsahu se tyto činnosti budou pohybovat. Rozhodnutí činí na základě vlastních zájmů a hodnot. (Kolář, 2012, s. 162)

Výchova prostřednictvím aktivit volného času

Hofbauer (2004, s. 18) poznamenává informaci, že se výchova prostřednictvím aktivit volného času zaměřuje na utváření individuálních znaků účastníka činnosti a také jeho působení mezi ostatními lidmi. Cílem aktivit, je získat nové znalosti, dovednosti a kompetence v oblasti volného času. Nejedná se ovšem ale pouze o aktivity, ale taktéž o instituce, formy a metody, jakožto prostředky výchovy. (Pávková et al., 2008, s. 67) Činnosti, které si jedinec volí, mohou mít sportovní nebo kulturní zaměření, taktéž se může jednat o aktivity, které rozšiřují jedincovo vzdělání, jako četba, či vzdělávací programy, dále zábavné činnosti, kde řadíme nejrůznější hry, zábavné programy v televizi, hry na počítači. V posledních letech, jak podotýká Kolář (2012, s. 162), se objevují výzkumy, které upozorňují na významné posílení trávení volného času u počítače. V období prosinec 2012 až únor 2013 proběhl průzkum životního stylu žáků základních škol v ČR a týkal se 5. – 9. tříd ZŠ. Realizovalo jej České zdravotnické fórum a ukázalo se, že počítače a tablety stojí v centru zájmu pozornosti dětí. Trávení času u počítače přichází již před pátou třídou. 90% žáků tráví při počítači alespoň jednu až dvě hodiny denně. V 15 letech už pouze třetina žáků tráví u počítače méně času, než 3 hodiny denně. V 15 letech se objevuje jen málo žáků, kteří by neměli, či nepoužívali počítač, notebook nebo tablet. (Výzkum: Životní styl žáků základních škol v ČR [online])

Výchova k volnému času

Výchovu k volnému času lze považovat za prostředek k otevírání nových možností aktivit a rozvoje člověka. Zahrnuje reflexi volného času. (Hofbauer, 2004, s. 18) Jde o

systematickou přípravu dospívajícího jedince k volení takových aktivit, které budou pomáhat jeho osobnostnímu růstu, uspokojovat potřeby a mít vliv na jeho sebehodnocení a sebevědomí. Činnosti mají také dopomáhat k vytváření schopnosti naučit se rozlišovat pozitivní a negativní kvality aktivit. Úkolem výchovy k volnému času je bojovat proti monotónnosti a pasivnímu trávení volného času. (Kolář, 2012, s. 162) Jádrem je rozvíjení a utváření schopností, dovedností a motivace ke kvalitnímu trávení volného času. (Pávková et al., 2008, s. 67)

Údělem pedagogiky volného času je analýza vývoje uvedených oblastí, snažit se je něčím obohatit, zdokonalovat jejich řešení, děti a mladé lidi směřovat k tomu, aby se s pomocí rodičů, vychovatelů či animátorů a později zcela sami, učili volit a zvládat vhodné aktivity, které povedou k jejich rozvoji, rozvoji jejich okolí, společnosti a přírody (Hofbauer, 2004, s. 18).

Pávková et al. (2008, s. 77 – 78), definuje několik požadavků, kterými se pedagog musí řídit a které mají vliv na kvalitu výchovného působení.

- Požadavek pedagogického ovlivňování volného času – *„lze chápat jako nutnost citlivého pedagogického vedení k rozumnému využívání volného času.“* Pedagog má vliv na naplňování volného času, navrhuje možnosti prostředí, činností, pomůcek, apod.
- Požadavek jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy mimo vyučování - je zaměřen na spolupráci pedagogů a plnění výchovného cíle specifickými prostředky.
- Požadavek dobrovolnosti - je velice důležitý a znamená, že účast na činnostech je zcela dobrovolná, i když jisté omezení tu jsou. Pedagog vytváří takové prostředí a podmínky, aby jedinci nabízené činnosti a program přijímali dobrovolně. Vyžaduje to samozřejmě znalost jejich potřeb a umění motivovat.
- Požadavek aktivity - je zaměřen na účastnění se na všech etapách činnosti, která zahrnuje plánování, přípravu, realizaci a hodnocení. Podmínkou je podpora iniciativy, kreativity a samostatnosti daného člověka.
- Požadavek seberealizace - činnosti by měly být navrženy tak, aby při nich každý jedinec mohl prosadit své specifické schopnosti a být tak v nějaké oblasti lidských činností úspěšný. Pokud jedinec není příliš zdatný ve škole, neznamená to, že se mu nebude dařit v mimoškolních činnostech. Člověk musí mít čas od času prožitky z úspěchu, jelikož je významný pro jeho správný duševní vývoj.

- Požadavek pestrosti a přitažlivosti - se týká obsahu, metod i forem práce, taktéž jejich střídání. Dává přednost činnostem, které dopomáhají k odstraňování únavy, obnově sil duševních i fyzických. Má také odpočinkové a rekreační zaměření. Respektuje individualitu.
- Požadavek zajímavosti a zájmovosti - se snaží o uvědomování si faktu, jak důležité jsou zájmové činnosti. Zahrnuje podněcování, rozvíjení, prohlubování zájmů. Nabízené činnosti by neměly být jednotvárné, měly by být zajímavé a odpovídat skutečným zájmům jedinců. Důležité je uvědomit si, že zájmy se liší s průběhem věku a je potřeba je tak tomuto faktu přizpůsobovat.
- Požadavek citovosti a citlivosti - tento požadavek např. stanovuje, že činnost má v jejich účastnících vyvolávat především pozitivní emocionální prožitky.
- Orientace na sociální kontakt - znamená, že volný čas by měl být prožíván spolu s ostatními, přáteli, rodinou. Každý by měl být ve skupině vítán, mít v ní určitou pozici.

2.3 Volný čas jako prevence vzniku rizikového chování

Rizikové chování je v dnešním světě velice zmiňovaným tématem. V současné společnosti, kde vládne internet a sociální sítě, je čím dál víc jedinců a především tedy dospívajících, ohroženo závislostí na jejich používání. Právě takovéto chování, kdy člověk tráví přemíru času ve virtuálním světě a nemůže bez něj být, je označováno za rizikové. V následujícím textu se tedy zaměříme na vymezení pojmu rizikové chování, proč k němu dochází, jaké jednání pod rizikové chování zahrnujeme. Budeme věnovat pozornost taktéž prevenci a jejímu dělení.

Fisher a Škoda (2014, s. 15) označují za rizikové chování jevy, které jsou společensky nechtěné, nežádoucí, dokonce až nepřijatelné. Týkají se především dospívajících a to z hlediska hledání jejich vlastní identity. Jsou zvědaví, mají touhu vyzkoušet něco nového, zažít zajímavé dobrodružství a nevšední zážitky. Překonávají tak svou plachost a nesmělost, hledají si místo ve společnosti. K tomu, abychom v tomto náročné období mladým jedincům pomohli, slouží prevence. (Kunák, 2007, s. 32)

Matoušek, Kroftová, 2003, cit. podle Průcha, 2013, s. 219 uvádějí, že prevence je „*soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejm. onemocnění, poškození, sociálně-patologickým jevům*“. Měla by být systematická a zaměřená komplexně na ovlivňování vzniků těchto jevů. (Emmerová, 2006, s. 33, cit. podle Kunák, 2007, s. 32-33)

Prevenici lze rozčlenit na tři druhy.

Primární prevence je určena celé populaci, především však té skupině lidí, jenž není riziková, ani narušená.

Sekundární prevence je zaměřená na kriminálně rizikové jedince a skupiny, u nichž je pravděpodobnost, že se dopustí nežádoucího chování.

Terciární prevence se snaží o léčbu, resp. zabránění opakovanému chování u těch, kteří se již dopustili negativního jevu, nebo jsou jím zasaženi. Prevence je cílená na příčiny a podmínky nežádoucího jednání. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková et al., 2002, s. 41)

Kunák (2007, s. 102) upozorňuje, že primární prevence v oblasti práce s internetem by měla být zaměřena na jedince, kteří se ještě nedostali do kontaktu s nevhodnými webovými stránkami. Rodiče by se svým dětem měli věnovat a zapojovat je do domácích prací, podporovat zájmy a koníčky svých potomků, kterým se ve svém volném čase věnují, přispívat ke kladným vztahům s vrstevníky a pěstovat v nich zdravé sebevědomí.

Prevence rizikového chování přísluší do základních činností každé výchovně-vzdělávací instituce. Měla by být složkou každého výchovného procesu, směřovat především k budování hodnotového systému dětí a mládeže, rozumových schopností a mravních zásad. (Kolář, 2012, s. 106)

Dle Pávkové, Pavlíkové, Hrdličkové et al. (2002, s. 41), je prevence rizikového chování, týkající se dětí a mládeže zaměřená především do těchto oblastí:

- Drogová závislost, alkoholismus a kouření;
- Kriminalita a delikvence;
- Virtuální drogy (počítač, televize, video);
- Patologické hráčství (gambling);
- Záškoláctví;
- Šikánování, vandalismus, a jiné formy násilného chování;
- Xenofobie, rasismus, intolerance.

Proto v tomto citlivém věku, kterým bezpochyby dospívání je, hraje důležitou roli výchova. Pokud rodiče ve výchově v předcházejícím vývojovém období něco zanedbají,

nebo se dopouští vážných chyb, může se začít u dospívajících jako následek tohoto faktu projevovat extrémní chování. (Kunák, 2007, s. 21)

Mládež se díky tomuto rozporu může začít upírat k virtuálnímu světu, jelikož jak zmiňuje ve své knize Dolejš (2010, s. 70), internet umožňuje člověku být anonymní, nabízí mu možnost volně komunikovat, ale také splní jeho potřeby sounáležitosti a bezpečí.

Spousta dětí a mládeže tráví svůj čas jen tak nahodile, bez nějakého cíle, a to ať individuálně či ve skupině. Tradiční volnočasové aktivity jako čtení nebo sportování, postupem času nahradila televize a video, které jsou plné násilí. (Kratochvílová, 2004, s. 222, cit. podle Kunák, 2007, s. 47 – 48)

Kunák (2007, s. 94) dále předkládá skutečnost, že děti a mládež spontánně přebírají vzory a ideály. Pokud se jim jich nedostává od rodičů, přebírají je z jiných – náhradních vzorů a to především elektronických médií. Televize a internet mohou sice přinášet užitek, ale také s sebou nesou spoustu negativ.

Jakékoliv jednání adolescentů, ať se jedná o jednání zdravé nebo rizikové slouží k vytváření již několikrát zmíněné identity. Pro dospívání jsou příznačné rychlé a jasné interpretace a nedostačující integrace předchozích zkušeností tak, aby byli schopni dosáhnout cílů, které jsou spojeny v kultuře s určitými vývojovými úkoly. (Sobotková et al., 2014, s. 34 – 36)

Baniová, Cattelinová a Ciarinová (2005), cit. podle Sobotková et al., 2014, s. 34 uvádějí způsoby a důvody jednání, které pomáhají překlenout období dospívání. Osoba v tomto věku není vnímání ani jako dítě, ani jako dospělá. Pohybuje se v prostředí, které není jednoznačně definováno. Důvody chování se dle autorek Baniová, Cattelinová a Ciarová pojí s rizikovým nebo bezpečným chování. Jsou rozděleny do tří skupin:

1. Formování identity (nápodoba dospělých, dosažení autonomie, identifikace a diferenciacce, sebezpozorování a experimentování, překračování limitů, vyhledávání nových zážitků, vnímání vlastní kontroly a coping);
2. Vztahy s vrstevníky (komunikace, sdílení zážitků a emocí, sdílený rituál, napodobování a soutěživost, zkoumání reakcí a limitů);
3. Vztahy s dospělými (zkoumání reakcí a limitů, diferenciacce a opozice).

Někteří lidé a týká se to právě především mládeže, netuší jak se svým volným časem naložit. A proto je zapotřebí mládež ke správnému využívání volného času vést a

připravovat. Nuda a nicnedělání mohou vést až k zmiňovanému rizikovému chování. Prostřednictvím vhodně zvolených aktivit a činností, lze kvalitu životního způsobu jedince posunout směrem kupředu. Trávení volného času je ale také omezeno určitými limity jako jsou např. ekonomické poměry rodiny a jednotlivce, nabídka volnočasových aktivit v dané lokalitě, zdravotní problémy apod. (Žumárová et al., 2001, s. 162)

Dnešní mládež je ohrožena spoustou negativních jevů. V současném světě je čím dál víc dospívajících vystaveno šikaně a díky rozmachu internetu a sociálních sítí bohužel i kyberšikaně, která se ve většině případů děje právě v jejich volném čase. (Hofbauer, 2004, s. 95 – 96)

Internet poskytuje bezpochyby velké množství i kvalitu informací, je rychlým a lehce dosažitelným zdrojem a přispívá k vzdělanostnímu růstu jedinců, ale má bohužel i svá negativa. Jedním takovým je snadná dostupnost mravně nevhodných informací. Navíc obrovské množství času, které mládež a děti stráví surfováním a chatováním po internetu, je mnohdy až nadměru vysokou cenou za možnosti, které nabízí. Pod pojem surfování řadíme náhodné a předem neplánované prohlížení internetových stránek za pomoci nejruznějších vyhledávačů, do nichž se zadávají klíčová slova. Chatování je účast na online diskuzích. Příliš časté navštěvování takových diskuzí však může mít za následek zanedbávání reálných vztahů na úkor povrchních kontaktů prostřednictvím internetu. (Kunák, 2007, s. 98 - 100)

Jak jsme již poznamenali, při používání internetu se mnoho jedinců může setkat s kyberšikanou. Adolescenti, stejně tak jako děti nebo dospělí jsou velmi citliví na jakékoliv nadávky či urážky, týkající se vlastní osoby. Dnešní doba navíc umožňuje dostat jedince do takové situace, kdy pouhým stisknutím jedné klávesy, dostane velký počet uživatelů internetu šikanující – ponižující zprávu o něm. (Procházka, Šmahaj, Kolařík, Lečbych, 2014, s. 115)

Doba strávená u počítače, ale i televize, v posledních letech nápadně stoupla. Čím dál víc lidí přitom považuje virtuální drogy za nezbytné, ovšem velice rychle se na nich mohou stát závislí. Spousta jedinců kvůli nim zanedbává své přátele a vůbec vztahy s okolím. (Procházka, 2012, s. 151) U takových lidí se také objevují poruchy pozornosti, bolesti zad, či očí. Dnešní mládež umí virtuální technologie používat mnohem líp než jejich rodiče a učitelé, což danou situaci vůbec neulehčuje, jelikož nejsou schopni podat informace a poučit mladé jedince o rizicích komunikace na internetu. (Fischer, Škoda, 2014, s. 127)

Benkovič 2007, s. 263 – 266, cit. podle Fischer, Škoda, 2014, s. 130 se snaží odpovědět na otázku, co vede osoby k nadměrnému užívání počítače a internetu a uvádí, že časté věnování se internetu, snižuje napětí, jedinci pociťují vzrušení a podporuje introvertní a zakomplexované jedince. Dopomáhá také k odstranění nudy a samoty. Internet taktéž naskýtá možnost poznat nové lidi a dozvědět se něco zajímavého. Tento autor dále také zmiňuje, že internetová závislost se může rozvinout na základě špatné situace v rodině, konfliktů ve škole. Člověk se uzavře do svého vnitřního světa a cestu ven z těchto potíží hledá na internetu, ve virtuálním světě.

„Online závislostním chováním jsou v České republice ohrožena 4% populace uživatelů internetu. U dalších 3,5% uživatelů lze pozorovat rozvinuté závislostní chování“ (Fischer, Škoda, 2014, s. 131). Ve skupině závislých či ohrožených závislosti není znatelný rozdíl v zastoupení mužů a žen. Autoři Fisher, Škoda nastiňují, že Dle studií³ rodiče kontrolují, jaké stránky na internetu navštěvují apod. asi ve dvou třetinách případů a to bohužel způsobem, který není účinný a to jen stanovením určitých počet hodin, při nichž mohou u počítače denně pobýt.

---

³ Kol.Aut. Češky a Češi v kyberprostoru. Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie v rámci projektu bezpečnostního výzkumu Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2008

3 SOCIÁLNÍ SÍŤE JAKO SOUČÁST TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU ADOLESCENTŮ

Sociální sítě se poměrně rychle stávají součástí života téměř každého adolescenta. Jejich pomocí sdělují okolí své dojmy, pocity, přání. Zároveň pro ně znamenají prostředek k navazování přátelství a vztahů, slouží ale rovněž jako rádce při studiu. V této kapitole se proto na tuto aktuální problematiku podíváme detailněji.

Pod pojem sociální sítě se řadí „*webové služby, které lidem umožňují (1) si založit veřejný či polo-veřejný profil v rámci daného systému, (2) vytvořit seznam dalších uživatelů, s nimiž jsou spojeni a (3) prohlížet a procházet tento seznam kontaktů jakož i seznamy dalších uživatelů v daném systému*“ (Boyd, Elison, 2007, cit. podle Macháčková et al., 2014, s. 58)

Sociální sítě jsou velice frekventovaným prostředkem komunikace 21. století. Internet umožňuje sdružování milionů lidí, ze všech koutů světa a to především za účelem navazování přátelství, vztahů, nebo hledání informací. Sociální sítě mohou mít i pracovní povahu, kdy se sdružují lidé, jenž pochází ze stejného pracovního kolektivu, prostředí apod. (Hulanová, 2012, s. 85) Umožňují vytvářet si vlastní obsah a sdílet zkušenosti s ostatními. (Evans, 2010, s. 16)

Obecně tráví lidé na internetu nejvíce času k získávání informací o nejrůznějších výrobcích či službách, pro získání vědomostí potřebných ke vzdělání, nebo práci a další oblíbenou činností je sledování videa. Mládež, především ve věku 16 - 19 let nevidí rozdíl mezi reálným a internetovým světem. S internetem vyrůstali a je součástí jejich života. Představuje pro ně zábavu, pomůcku ke studiu, jsou zvyklí jej mít neustále při sobě, ať už na mobilu, tabletu apod. A také, oproti dospělým uživatelům Internetu, tráví více času právě na sociálních sítích. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 25)

Sociální sítě vystřídaly původní komunikaci prostřednictvím telefonu, SMS či mailem. Nahrazují také Skype, který je používán především tehdy, když je nutno mluvit s druhou osobou s použitím kamery. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 27)

Na vztahy s okolím má bezpochyby vliv komunikace. Mladí lidé rádi sdělují své názory, myšlenky a pocity prostřednictvím internetu, kde se cítí svobodní. V pozdní adolescenci se komunikační styl adolescentu mění. S dospělými se snaží vycházet, hledají kompromisy. Této změně napomáhá také fakt, že v tomto věku už spousta lidí adolescentům vyká, což je

jakási známka toho, že už na ně není pohlíženo jako na děti. I komunikace mezi samotnými adolescenty se mění. Opouští od znaků charakteristických pro pubescenty, jako je hlučnost, přílišná gestikulace, smích. (Vágnerová, 2012, s. 445)

Černá et al. (2013, s. 28) přichází s informací, že sociální služby, jakožto webové služby, nabízí uživatelům vytvořit si vlastní profil a upravit si jej dle vlastního uvážení, uzavírat přátelství s ostatními, přidávat videa a fotografie a ty nadále sdílet apod. Podstatou sociálních sítí je možnost kontaktovat ostatní a dozvědět se o nich informace v reálném čase.

Sociální sítě jsou jakýmsi virtuálním obrazem naší společnosti. Jsou prostředkem k obnovení ztracených kontaktů a možností, jak si vytvořit nové. Ovšem čím častěji komunikujeme prostřednictvím sociálních sítí, tím méně komunikujeme s ostatními lidmi osobně. (E-bezpečí, 2009)

Podobným způsobem nahlíží na sociální sítě i Hulanová (2012, s. 211), která sociální sítě definuje jako internetové prostředí, kde dochází ke komunikaci mezi lidmi se stejnými zájmy, umožňují chatování, sdílení fotografií, videí apod.

Mezi adolescenty jsou sociální sítě velmi oblíbené. To, jak se mladí jedinci prezentují na internetu, je značně podobné jejich chování v reálném světě. Například dívky v adolescentním věku se snaží o co nejlepší sebe prezentaci, na svůj profil dávají své nejhezčí fotografie, se záměrem upoutat okolí, těšit se z jeho zájmu apod. (Siibak, 2009 cit podle Macháčková et al, 2014, s. 64). Dnes je pravdu jen výjimkou objevit studenta střední nebo vysoké školy, který nemá založený účet na Facebooku nebo MySpace (Shih, 2010, s. 31).

Ve většině případů adolescenti na svém profilu nelžou. Avšak někdy publikují takové informace, kterým si chtějí své soukromí chránit. Například profil pod jiným jménem, či fotografie, na níž není skutečný majitel profilu. (Macháčková et al., 2014, s. 68)

Mladí lidé přikládají informačním a komunikačním technologiím a online komunikacím velký význam. Ti, jenž se musí potýkat s online agresí, mohou pak jen těžko takovému jednání uniknout, jelikož přestat používat internet jen tak nelze a u sociálních sítí platí to samé. Takovéto jednání by mohlo vést k sociálnímu vyloučení. Dospívající vnímají komunikaci a kontakt s vrstevníky jako velice důležitý. Adolescenti dokáží dlouhé hodiny chatovat, diskutovat přeposílat si hudbu a fotografie. Potřeba komunikovat a sdílet zážitky s vrstevníky byla u dospívajících vždy, avšak dnes je vše přeneseno do online světa a mnohokrát rychlejší. (Černá et al., 2013, s. 14 – 15).

3.1 Exkurz do historie sociálních sítí

V této části bakalářské práce se zaměříme na skutečnosti, kdy došlo ke vzniku prvních sociálních sítí, co k tomu vedlo a které sociální sítě za nimi následovaly.

Pojem sociální síť byl zaveden v roce 1954 sociologem Jamesem Barsnom z „Manchesterovy školy“. Ve 2. polovině 20. století se pak sociální sítě začaly rozvíjet jako vědecká koncepce. První sociální sítě tvořili lidé, kteří pro udržení a navazování vztahů používaly e-maily. Došlo k tomu 2.10.1971, kdy byla odeslána první zpráva na jiný počítač. Prvními uživateli sociálních sítí byli „vojáci“ v síti ARPA NET. Další důležitou událostí ve světě sociálních sítí bylo objevení IRC (Internet Relay Chat), což byl systém pro komunikaci v reálném čase, tedy chat přes internet. Velké sociální sítě vznikaly již v roce 1988, ovšem s dnešními sociálními sítěmi se srovnávat nemohou. Dne 7.8.1991 britský vědec Tim Berns-Lee publikoval internetové stránky a dopomohl tak k podobě sociálních sítí tak, jak je známe dnes my. V roce 1995 Randy Condrad vytvořil sociální síť Classmates.com, která se již hodně podobala dnešním sociálním sítím. (Sociální sítě)

Spousta odborníků ovšem za počátek vývoje sociálních sítí považuje rok 1978, ve kterém byl spuštěn BBS (Bulletin Board System) systém. BBS byl soubor nástěnek v elektronické podobě, kde si uživatelé mezi sebou mohli vyměňovat informace.

Další zlom představoval rok 1988, kdy Jarkko Oikarinen, pracovník univerzity v Oulu vytvořil IRC (Internet Relay Chat) aplikaci, jenž nesla název OuluBox. Představovala první možnost komunikovat po internetu v reálném čase. Byla tak předchůdcem chatovacích serverů. První sociální síť, která byla vytvořené na principu WeB 2.0, tedy konceptu, kde uživatelé vytváří vlastní obsah a kvalitu, vznikla až v roce 1997 a nesla název sixDegrees.com. Umožňovala vytvářet okruhy přátel, komunikovat s nimi a prohlížet jejich profily. Důležitou roli v historii sociálních sítí hraje Friendster.com, který existuje i dnes a založil ji v roce 2002 Johnatan Abrams. Friendster.com přišel s nápadem seznamovat „přátele přátel“ a to z toho důvodu, že budou jednodušeji a efektivněji navazovat kontakty, než s úplně neznámými lidmi. Dnes už ovšem Friendster.com nefunguje na principu seznamky. V roce 2009 jej odkoupila firma MOL Global a zaměřuje jej na sdružení uživatelů, jenž hrají počítačové hry. (Objevit, 2013)

V roce 2003 pak došlo ke zrodu sociálních sítí jako LastFM, které se orientuje na posluchače hudby, LinkedIn, první profesní sociální síť a taky MySpace, která se těšila velké oblibě.

O rok později, tedy v roce 2004, se na Internetu objevila spousta nových sociálních sítí. Z těch nejznámějších např. Flickr, nástroj pro sdílení fotografií a také Facebook, jehož sláva začala až o dva roky později, kdy byl zpřístupněn pro širokou veřejnost.

Rok 2005 se nesl ve znamení YouTube, portálu pro sídelní videa. V roce 2006 nastal velký rozruch okolo Facebooku a úspěch zaznamenal také Twitter. Další roky pak vzniklo už jen málo nových sociálních sítí, kterým se ovšem už nepodařilo mít takový úspěch jako např. Facebooku. (Socialwebmark, 2011)

3.2 Charakteristika nejznámějších sociálních sítí užívaných v ČR

V následující kapitole budeme specifikovat následující sociální sítě: Líbímseti, Lidé, Spolužáci, Facebook, Twitter, Google+, Instagram, MySpace, Badoo. Zaměříme se na jejich specifické vlastnosti, na funkce, jimiž se vyznačují, jaké možnosti uživatelům nabízejí a také jejich některá negativa.

Líbímseti

„Líbímseti.cz je internetový zábavní portál, který je zaměřen zejména na službu seznamky s ostatními uživateli. Vedle toho nabízí například hodnocení fotografií, diskuzní fóra, chat, horoskopy a vlastní magazín Magazin.cz. Portál Libímseti.cz je vzdáleně podobný americkému projektu MySpace.“ Princip seznamování mezi uživateli je jednoduchý. Pokud uživatel má zájem o komunikaci s jiným uživatelem, kliknutím projeví zájem o seznámení. Ten buď odmítne, nebo potvrdí souhlas. Líbím se ti, nabízí také odesílání krátkých zpráv mezi uživateli. Dalšími funkcemi jsou videochat a vlastní internetové rádio, na kterém si uživatelé mohou poslechnout žánry jako Rock, Pop, Hip-Hop a Dance. Existuje také server Líbímseti Life, který pořádá seznamovací akce pro uživatele. Ti pak mohou pomocí vizitek poznat osobně své virtuální přátele. (Líbímseti)

Z Libímseti.cz se postupem času z důvodu poklesu návštěvnosti stala spíše seznamka a v případě využívání této služby dětmi a mládeží je na místě sledovat jak často ji používají a nepřekročily určité hranice, tedy především co se týče vkládaných fotografií. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 29)

Lidé

Lidé.cz je služba pro seznamování se s novými lidmi. Uživatelé se mohou navzájem oslovovat, prohlížet stránky ostatních. Každý je prezentován svým profilem a navazovat kontakty lze přes soukromou poštu, nebo za pomoci veřejné komunikaci na diskuzích.

Server je přehledný, jednoduchý, zaměřený na pohodlnou komunikaci. (Seznam, 2014)

Ze služby Lidé.cz se stala postupem času spíše již „jen“ seznamka. Seznamovat se lze dvěma a způsoby. Zájemce si může utřídit profily lidí, kteří se mu líbí a poté je požádat o jejich kontakt. Žádost je možné odeslat jedině tehdy, jste-li na službě Lidé.cz registrovaní. Druhou možností seznámení je pak zapojení se do veřejných diskuzí. (Lupa, 2014)

Nabízí také internetové kurzy a je spojen uživatelsky se serverem Lidé.cz. (Hulanová, 2012, s. 86)

Spolužáci

Spolužáci.cz je uzavřený prostor pro komunikaci mezi spolužáky nebo bývalými spolužáky. Přihlašování se děje pomocí e-mailu. Po přihlášení uživatel najde svoji třídu buďto pomocí ID třídy nebo přes kolonky Okres, Město, Škola, Rok ukončení a Název třídy. Najít lze i konkrétního spolužáky, zadáním jeho jména do vyhledávače. Pokud se třídu nepodaří najít, je možnost ji založit. (Seznam nápověda)

Služba Spolužáci.cz se už ale bohužel netěší takové populárnosti jako dřív a to především kvůli Facebooku . Oblíbená zůstává pouze již mezi staršími uživateli. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 29)

Facebook

Sociální síť Facebook založil student Harvardské univerzity Mark Elliot Zuckerberg. Spoluautory jsou Dustin Moskowitz, Chris Moskowitz a Andrew McCollumn. (Objevit, 2013) Poprvé byl spuštěn 4.2.2004. Na začátku byl Facebook určen pouze pro studenty Harvardské univerzity, díky velké oblibě se ale postupně bylo možno přihlásit i z dalších univerzit v USA. Po nějakém čase se na Facebook dalo zaregistrovat z jakékoliv univerzitní e-mailové adresy a od 27.února 2006 se začaly přihlašovat i velké společnosti. Od 11.srpna 2006 pak mohli používat Facebook všichni lidé, starší 13 let. (Fcbk)

„Jméno serveru vzniklo z papírových letáků tzv. "Facebooks", tyto letáky jsou rozdávány nováčkům (prváčkům) na všech amerických univerzitách a slouží k bližšímu seznámení studentů mezi sebou“. (Fcbk)

Z Facebooku se velice rychle stala největší a nejoblíbenější sociální síť na světě a to jak z hlediska počtu uživatelů tak i času stráveného na webu. Pokrývá všechny věkové i demografické skupiny. (Shih, 2011, s. 17) Je přeložen do víc než 35 světových jazyků, registrace je velice jednoduchá a zcela zdarma. V centru pozornosti se stal také u médií.

Každý den vychází nespočet odborných i laických článků, můžeme o něm slyšet v televizi, rádiu apod. (Fcbk)

K používání Facebooku je nutné si založit profil. Nezbytné je uvést základní údaje jako jméno, rok narození a platný e-mail. Je možnost si nastavit soukromí profilu, aby příspěvky umístěné na stránku viděli pouze přátelé, jen určití přátelé apod. Facebook umožňuje vyhledat přátele, k přidání osoby do svého okruhu přátel, stačí navštívit jeho profil a kliknout na možnost „přidat do přátel“. Dotyčná osoba má možnost přátelství potvrdit nebo odmítnout. Lze také posílat zprávy, nejrůznější soubory a fotografie. Je možné komunikovat s každým uživatelem zvlášť, či do konverzace zapojit více osob. Facebook také nabízí funkci psaní statusů – tedy dát vědět přátelům co děláte, kam se chystáte, jak se momentálně cítíte apod. Fotografie lze umístit na hlavní stránku, další možností je, ji umístit na profil jiného uživatele, či ji nahrát do alba. Na fotografiích lze označit přátele, napsat k nim komentář, přidat odkaz. To samé lze provést i u videí. Tlačítko Like („To se mi líbí“), slouží k označení příspěvku, který se nám zamlouvá. Lze takto reagovat na státu, komentář, video, fotografii. Další funkci, kterou Facebook poskytuje je „šťouchnutí“. Každého uživatele lze „šťouchnout“ a tato informace se pak objeví na jeho profilu. Co přesně má tato funkce vyjadřovat se neví. Možná vybídnout dotyčného k nějaké aktivitě. Je možné vytvářet také skupiny, do kterých může být přístup buď omezen, nebo je tato skupina pro všechny uživatele Facebooku. Jsou zakládány vždy za nějakým účelem, např. bazar dětského oblečení, třídní skupina apod. (Radírna)

Na Facebooku chce být téměř každý. Jedinec, nacházející se v období pozdní adolescence a nemající založený účet na Facebooku, může být dokonce sociálně vyloučen ze skupiny vrstevníků. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 106) Pro spoustu lidí má větší váhu komunikace přes sociální síť než osobní kontakt a to přitom Facebook a ostatní síť před několika lety přinesli zdání, že díky nim budete se svými přáteli a známými daleko více v kontaktu než předtím (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 126).

Facebook používá 3,8 milionů českých uživatelů. Skupina dětí a mládež do 18 let, která je pro tuto práci významná, je zastoupena v počtu 670 tisíc jedinců. Kromě hrozby zneužití osobních údajů, představuje pro české uživatele Facebook negativum také v tom, že sídlí v USA a jeho aktivity tak podléhají americkému právu. Řešení jakýchkoli problémů a potíží tak trvá dlouhou dobu a v českém jazyce je navíc prakticky nemožné. Jeho provozovatelům nezáleží na tom, jací uživatelé se zaregistrují, přesněji řečeno, jestli o svém věku lžou, či nikoli. Facebook může používat kdokoliv, kdo uvede do položky věk

starší 13 let a výše, i když tato informace třeba není pravdivá. Spousta dětí a adolescentů také používá Facebook bez toho, aby o tom věděli jejich rodiče. Velká část rodičů účet na této síti založený nemá a ani je to neláká. Další nebezpečí, které Facebook a sociální sítě vůbec přinesly je skutečnost, že adolescenti sdělují a sdílí s ostatním své osobní údaje a informace. Do přátel si přidávají osoby, které neznají a navazují kontakty téměř s kýmkoli. Navíc mobilní telefony s vestavěným fotoaparátem vedou k tomu, že dospívající umísťují velice často na sociální sítě své fotografie, které jsou v mnohých případech nevhodné. Zastavit takovéto jednání je opravdu těžké, jelikož rodiče o tom mnohdy nemají z výše uvedených údajů ani tušení. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 28)

Twitter

Twitter je komunikační platforma, podobá se např. ICQ, ale na rozdíl od něj se komunikace odehrává veřejně. Na Twitteru lze číst zprávy, komunikovat s ostatními, sledovat celebrity apod. Twitter dovoluje odesílat zprávy pouze v rozsahu 140 znaků. Je využíván především pro komunikaci s kamarády. Pokud se někdo rozhodne pro zasílání soukromých zpráv, jsou k využití dvě možnosti a to neveřejné zprávy, kdy dané příspěvky mohou číst pouze uživatelé, jimž to dovolíte a přímé zprávy, které lze posílat pouze konkrétní osobě a nikdo jiný je neuvidí. (Zdroják)

V poslední době jeho obliba upadá a tak se snaží uskutečňovat inovativní kroky, jako např. podpora videa či posílání skupinových zpráv, což ovšem odporuje jeho původní ideje, založené pouze na krátkých vzkazech. Stále je však považován za nejrychlejší informační zdroj. (Živě, 2015)

Google+

Google+ je sociální síť, která se skládá z úvodní strany, kde je k dispozici profil, fotografie a streamy. Kontakty se shromažďují do takzvaných kruhů a každý uživatel jich může mít libovolný počet. Při psaní statusu je možné navolit si, zdali Váš příspěvek uvidí všichni uživatelé, nebo pouze lidé ve Vašem kruhu apod. Přátelství vzniká v okamžiku, kdy si někoho vložíte do kruhu, dotyčný ovšem „to samé“ udělat nemusí. (Živě, 2011)

Google+ je možné používat k nejrůznějším činnostem, jako je konverzace, publikování fotek a videí, sdílení obsahu, hraní her, apod. (Nápověda Google+)

Instagram

Instagram je aplikace pro sdílení fotografií, která byla nejprve vydána pro iPhone a to v

roce 2010. Instagram nabízí i nejrůznější filtry, díky kterým lze fotky upravovat. Fotografie můžete sdílet a komentovat s ostatními. Aplikace je zcela zdarma a fotografie můžete sdílet např. na Facebooku, Twitteru, Tumblr. (Androidportal, 2012)

V roce 2012 Instagram odkoupil Mark Zuckerberg, majitel Facebooku. (Ihned, 2013)

Je zdarma v Apple App Store a Google Play. Všechny fotografie jsou veřejné a může si je prohlédnout každý. Pro soukromí na svém účtu, je možné si jej upravit tak, aby nahrané snímky uviděli pouze uživatelé, kteří sledují Váš profil. (Instagram)

MySpace

MySpace je server, který byl poprvé spuštěn v roce 2003. Vytvořili jej zaměstnanci firmy e-Universe, kteří byli uživatelé sítě Friendster.com. MySpace přišel s funkcemi jako úprava grafického rozhraní profilu, přidávání fotografií a audio přehrávače. (Objevit, 2013)

Další funkcí, jež MySpace nabízí je instant messenger.⁴ MySpace je podobný Facebooku, avšak oproti němu nabízí větší upravitelnost profilu. Další věcí, která pojí MySpace s Facebookem je věk. Tuto sociální síť si taktéž mohou založit pouze osoby starší 13 let. Vzhledem tomu, že tato síť byla často využívána pedofily a v minulosti se setkala s nepříjemnostmi týkajícími se bezpečnosti dětí a snaží se nastolit opatření, která by těmto problémům zabránila. Navázat přátelství s osobami od 13 do 15 let může jedinec starší 18 let pouze v případě, pokud zná celé jejich jméno nebo e-mail. Profily osob mladších 15 let, jsou navíc automaticky soukromé a tento fakt nelze nijak změnit. (Banán)

Badoo

Badoo je sociální síť, která umožňuje setkávání se s novými lidmi. Vnikla v roce 2006 a zakladateli jsou programátoři a techničtí podnikatelé. Jejich cílem bylo založit sociální síť, která bude moderní, rychlá, zábavná a zjednoduší lidem seznamování se s okolím. „*Je k dispozici ve 46 jazycích prostřednictvím Badoo.com a také na dalších sociálních/mobilních platformách jako je aplikace pro iOS, Android, Windows Phone, Facebook a Desktop.*“ Badoo.com chce udržet krok s dobou a proto se neustále snaží zlepšovat své služby, nabízet nové funkce, tak aby byli uživatelé co nejvíce spokojeni. (Badoo)

---

⁴ Instant messaging se podobá chatu. Umožňuje komunikovat přes internet s ostatními uživateli v reálném čase, bez jakéhokoli zpoždění. (Phillips, 2003, s. 31)

3.3 Bezpečnost práce na sociálních sítích

Abychom předešli nejrůznějším nepříjemnostem, je užitečné prostudovat si základy práce na Internetu a také se seznámit s pravidly, které má každá sociální síť. Dle našeho mínění, se vhodným chováním a zabezpečením soukromí ve spoustě případů jistě podaří snížit riziko nejrůznějších útoků na naši osobu, či odcizení soukromých údajů.

Každý, kdo se rozhodne založit si síť na některé ze sociálních sítí, by se měl nejprve seznámit se zásadami bezpečného zacházení s internetem a tedy i sociálními sítěmi. Jednou z prvních zásad je seznámit se s informacemi, jak bude provozovatel dané sociální sítě nakládat s osobními údaji, tzn., jestli ji např. bude používat k reklamním účelům apod. (Isej2015)

Nebezpečí na internetu jsou různá, můžeme se s nimi setkat na nejrůznějších webech, článkách i diskuzích. To vše může vést ke komunikaci s někým, kdo nemá dobré úmysly, jako např. s vyděračem apod. Stále častěji slyšíme v médiích o případech, kdy byli mladí jedinci na základě internetu zneužiti, také o útocích hackerů apod. Proto je víc než důležité, aby se uživatelé internetu před takovými útoky dokázali chránit. Spousta z nich publikuje na sociálních sítích své fotografie a neuvědomují si, že nemají dostatečně zabezpečené soukromí nebo se tímto faktem ani nezabývají. Dřív by se nikdo neodvážil, nebo neměl potřebu ukazovat světu své soukromé fotografie či videa, ovšem dnes je to zcela běžné. Základem bezpečnosti je samozřejmě prevence. Spousta nepříjemnostem lze předejít tím, že o sobě nebudou jedinci s ostatními zveřejňovat a sdílet své osobní údaje. Rozhodně není vhodné dávat své jméno a adresu bydliště, telefon, rodné číslo. Samozřejmě také není dobrým nápadem zveřejňovat osobní údaje jiných osob bez jejich souhlasu. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 32 - 57)

Co se týče bezpečnosti soukromí, např. u tolik oblíbeného Facebooku, je velice důležité jej mít co nejlépe nastavené. V opačném případě totiž informace uvidí i lidé, u kterých si to nepřejeme. Tento fakt ovšem nespočet jeho uživatelů bohužel podceňuje. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 106)

Eckertová, Dočekal (2013, s. 27) uvádějí tuto informaci: „na Internetu naleznete různá doporučení, soupisy pravidel a rad pro děti a mládež, jak se správně chovat v online prostředí. Ta nejdůležitější se zpravidla opakují.“

- *Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem.*

- *Nepošílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.*
- *Udržuj hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.*
- *Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy*
- *Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému*
- *Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.*
- *Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.*
- *Nedej šanci virům, Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.*
- *Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.*
- *Když se někým nechceš bavit, nebav se.*

Z hlediska bezpečnosti má zajisté význam poučit mládež o tom, že na internetu a sociálních sítích se může skrývat spousta osob pod falešnou identitou a proto by si nikdy neměli takovýmto způsobem sjednávat s někým schůzky. Zdá se to jako nevinná záležitost, ovšem může skončit velice tragicky a to např. policejní pátrací akcí apod. Co se týče již výše zmíněných fotografií, nejen že by adolescenti neměli posílat nikomu své fotografie, ale také by ostatním neměli posílat fotografie někoho jiného. Často, ve vtipných situacích fotí své kamarády, spolužáky i učitele a snímky poté umístí na internet, či přepošlou ostatním a neuvědomují si, že porušují právo na soukromí. Měli by se naučit vcítit do situace druhých a pochopit, že každý může svobodně rozhodovat o tom, jestli snímek, na němž je zveřejněn uvidí někdo druhý, či nikoli. (Petrowski, 2014, s. 70 - 71)

I pro sociální sítě platí jistá obecná pravidla. Jaká to jsou? František Szabó (Affilblog, 2011) uvádí tyto zásady bezpečné práce na sociálních sítích:

- Nepsat a nepublikovat na sociální síť příspěvky pod vlivem omamných látek nebo v afektu. Jsou známy případy, kdy uživatelé posilnění alkoholem napsali nevhodný příspěvek na sociální síť a přišli tak o práci, přítele/přítelkyni apod. Vše, co se na sociální síti jednou zveřejní, může být v budoucnu použito proti dotyčnému. Uvědomit si, že v okamžiku, kdy dojde k vložení příspěvku na sociální síť, přečte si tuto informaci spousta dalších uživatelů a ani pozdější smazání této informace nemusí situaci zachránit.
- Nestávat se fanoušky pochybných stránek a nepotvrzovat aplikace. Před označením tlačítkem „Like“ na nějakou fanouškovskou stránku či aplikaci, je vhodné si

nejprve ověřit, zdali jsou skutečně oficiální a spravuje je ověřený zdroj. V opačném případě se totiž dotyčný může stát obětí viru, spamu, či vykradení osobních údajů.

- Zabezpečit svůj profil silným heslem. Doporučuje se pokud možno co nejdelší heslo, s kombinací čísel a velkých písmen.
- K přihlášení se na sociální síť používat převážně jen vlastní zařízení, tzn. svůj tablet, mobilní telefon, notebook apod. Přihlášením se z cizího zařízení totiž hrozí riziko odcizení přihlašovacích údajů.
- Své heslo nikdy neposílat jiné osobě za pomoci sociálních sítí a taktéž nikdy nereagovat na výzvy týkající se potvrzení hesla. Je tak možné stát se obětí napadení účtu.

Při práci se sociálními sítěmi by si každý měl uvědomit si, že data, které jednou na stránku uveřejní, jdou zpětně velice těžko smazat. Jednou z možností je zpřístupnit vstup na profil pouze opravdovým přátelům a lidem, kterým skutečně důvěřujete. Důležité je si uvědomit, že pokud na sociální síť vkládáte nějakou fotografii, kdokoliv ji může zkopírovat, uložit si ji do svého počítače a šířit dál. Někteří provozovatelé nabízí funkci, která umožňuje nahlásit nevhodný obsah. Pokud jde o obsah, jenž odporuje platnému právu, provozovatel je povinen jej odstranit. Internet samozřejmě nahrává chování jako je šikana apod. Pokud např. rodič zjistí, že jeho dítěti jsou ze strany spolužáků posílány urážlivé zprávy, může se obrátit na provozovatele a vyzvat jej k zakročení. Ten může smazat urážlivé příspěvky, nebo agresorovi na určitou dobu, nebo úplně zmrazit uživatelský účet. Ovšem vše je bohužel na rozhodnutí uživatele a tak se mnohdy tento problém nepodaří vyřešit. Pokud dojde k závažnému porušení ochrany osobnosti, je vždy nejlepší podat trestní oznámení. Může se také stát, že někdo zveřejní fotografii, druhé osoby bez jejího souhlasu. I v tomto případě má daný člověk právo předat případ do rukou právníka. (Isej2015)

3.4 Rizika sociálních sítí spojená s jejich užíváním ve volném čase

S používáním sociálních sítí se pojí samozřejmě určitá rizika a nebezpečí. Kyberšikana, Kybergrooming, Kybersex apod., jsou negativní jevy internetu a sociálních sítí, se kterými se můžeme setkat. Každý uživatele moderních komunikačních prostředků by o těchto rizicích měl být obeznámen, aby popřípadě takovéto jednání dokázal no nejrychleji rozpoznat.

Vzhledem k faktu, že k adolescenci patří potřeba vše prozkoumávat a experimentovat, je právě tato skupina nejvíce ohrožena těmito riziky. (Černá et al., 2013, s. 15)

Uživatelé sociálních sítí se chovají v kyberprostoru odlišně než v běžném životě. Může za to anonymita. Komunikace probíhá bez rozdílu pohlaví, věku, zapojují se do ní i jinak introvertní jedinci, kteří mohou ve virtuálním prostředí přijímat různé role, mění se jejich status. Taktéž rozdíl v řešení konfliktů je poměrně výrazný. Zatímco v běžném životě je problém řešen kompromisy, vzájemnou domluvou apod., ve virtuálním světě se stačí odpojit, pokud s druhou osobou dále komunikovat nechceme. Dalším faktem, který se se sociálními sítí pojí, je ten, že jsou jakýmsi úložištěm osobních údajů a tyto údaje lze poměrně jednoduše získat a následně zneužít. Nespočet uživatelů publikuje na sociálních sítích fotografie, kde jsou zachyceny jejich obličejové a právě tyto fotografie jsou jedním z nejsnadněji zneužitelných údajů, jelikož lze díky nim jednoznačně identifikovat oběť. Nemálo uživatelů také sdílí s ostatními své osobní údaje nevědomě prostřednictvím her a aplikací. I když často obsahují licenční informace o tom, že údaje budou sdíleny, málokdo si je opravdu přečte. (Ebezpečí, 2009)

Musil (2007, s. 40) varuje před častým používáním internetu, které se může rozvinout v závislost, jenž je nemocí, stejně jako např. závislost na drogách apod. Příznaky jsou obdobné. Jedinec, který se stane závislým na internetu, ztrácí smysl pro realitu, dojde k rozpadu jeho vztahů s okolím, je izolovaný, objevují se u něj deprese. I když internet není tolik finančně náročný jako drogy, stojí čas a může taktéž jako je tomu u závislosti drogové, jedince nakonec dovést ke kriminalitě a dalším problémům.

Tak, jak existuje závislost na Internetu, existuje rovněž závislost na sociálních sítích. Nutkání stále sledovat dění na něm, čekání na to, co napíše přátelé, komentování každé fotografie, kterou někdo přidá, kontrolování, toho, jaký příspěvek kdo sdílel, či kdo dal „Like“ apod., jsou příznaky, které naznačují, že uživatel nemůže bez sociálních sítí být. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 126)

Na možnost závislosti na internetu a sociálních sítí upozorňuje také Jaroslav Vacek z Centra adiktologie. „Podle zahraničních výzkumů se vyvine závislost na počítačích u 1 – 5% uživatelů internetu; existují dohady, podle nichž je v ČR na cestě k závislosti několik desítek tisíc dětí a mládeže“. (Musil, 2007, s. 86)

Swedish Children's Welfare Foundation, 2006, cit. podle Hulanová, 2012, s. 98, popisuje typy nejrizikovějšího on-line chování:

- *Poskytování osobních informací, jako je jméno, adresa bydliště, telefonní číslo, hesla k on-line aplikacím nebo specifických osobních tajemství*
- *Chatování se zcela neznámou osobou o sexuálních tématech*
- *Odesílání nebo on-line sdílení vlastních fotografií nebo nahrávek se sexuální tematikou*
- *Účastnění se živých „sex show“ prostřednictvím webkamery se zcela neznámou osobou*
- *Postavení se na osobní schůzku s neznámým člověkem z on-line prostředí bez řádných bezpečnostních opatření,*
- *Poskytování osobních fotek na internetu za úplatu*
- *Provozování kybersexu za úplatu*

Sociální sítě jsou také místem pro sociálně patologické jevy jako je kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, o kterých si více informací uvedeme v následující kapitole. Systém neumí ověřit, zdali o sobě uživatel uvádí pravdivé informace, a tak se běžně můžeme ve virtuálním světě dostat do komunikace s někým, kdo má jiný věk, vzhled, pohlaví. Mohou se stát i nástrojem pomsty. Pro útočníky není nic složitějšího vytvořit útočné a nenávistní skupiny zaměřené na dotyčnou osobu, či falešný profil oběti s vulgárními údaji (Ebezpečí, 2009)

3.4.1 Nejčastější formy rizik spojených s užíváním sociálních sítí

Jedním z nejfrekventovanějších rizik v kyberprostoru je kyberšikana. Kyberšikana má základní rysy a projevy tradiční šikany, avšak ty mají v online prostředí odlišnou podobu. O kyberšikanu se mimo jiné jedná tehdy, když oběť hodnotí to co se jí děje jako nepříjemné a cítí se být ublížená. (Černá et al., 2013, s. 20) Představuje druh šikany, při níž je využíván internet a další prostředky moderní komunikace za účelem ublížení jiné osobě. Může mít nepřeberné množství podob. Agresor např. obtěžuje oběť přes chat, nebo jí vytvoří webovou stránku, jejímž prostřednictvím je zesměšňována. Člověk se však může v rámci sociálních sítí stát taktéž i obětí různých fotografií a videí, na nichž je karikován, nebo nějakým způsobem upraven. Agresor také může zjistit heslo na účet osoby, které chce ublížit a jejím jménem pak zasílat ostatním uživatelům vulgární nebo urážející zprávy, fotografie, videa apod. (Kowalski et al, 2008 cit. podle Hulanová, 2012, s. 37)

Kyberšikana

Právě sociální sítě jsou dokonalým místem pro kyberšikanu. Může jít jak o umístování urážlivého a potupujícího videa, tak fotografií, posílání zpráv apod. Lze zneužít profil oběti, založit ji falešný a vyjadřovat se jejím jménem nevhodným způsobem. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 74)

V rámci sociálních sítí však může ke kyberšikaně dojít i formou vyloučení jedince ze skupin, smazání se seznamu přátel atp. (Černá et al., 2013, s. 28)

Kybergrooming

Kybergrooming, který představuje jednu z dalších forem rizika, je termín pro chování uživatelů internetu, kdy agresor nejprve získá důvěru adolescenta a poté ho pozve na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Nejčastěji se tak děje přes chat, seznamky, e-maily. (Hulanová, 2012, s. 52)

Dle výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu, který provedla Univerzita Palackého v Olomouci v roce 2014, vyplývá, že 43,56 % dětí ve věku 11 – 17 let, bylo požádáno kamarádem/známým přes internet o osobní setkání, 54,91 % dětí na schůzku skutečně dorazilo a 58,25 % dotázaných považuje toto jednání za riskantní a nebezpečné. (Výzkum: Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014, [online])

Eckertová, Dočekal (2013, s. 46) varují, že útočníkem kybergroomingu může být kdokoliv. Osoby vysoce postavené, jako např. policisté, právníci, učitelé. V mnoha případech oběť pachatele zná. Ve většině případů jsou pachateli osoby, které nikdy nebyly trestány. Mezi kybergroomery jsou ale i lidé, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo k opakování tohoto činu. Kybergroomer se nezaměřuje pouze na jednoho člověka, komunikuje i s vícero oběťmi najednou, mění svou identitu. Jeho kroky jsou promyšlené, jde si jasně za svým cílem. Stačí mu pouze několik minut, aby navázal s adolescentem komunikaci a začal se s ním bavit o tématech týkajících se sexu.

Dětská pornografie

Bezpochyby velkým nebezpečím je dětská pornografie. Existuje již spoustu let a to i předtím, než se začali používat počítače a internet. Ten představuje pro pachatele vynikajícího pomocníka. Může přes něj materiál prohlížet, vyrábět, skladovat a taktéž distribuovat. Slouží také jako prostředek ke komunikaci s potencionálními oběťmi. (Hulanová, 2012, s. 59)

Kybersex

Za on-line komunikaci, která je provozována za účelem sexuálního vzrušení se označuje

Za on-line komunikaci, která je provozována za účelem sexuálního vzrušení se označuje kybersex. S tímto jevem se setkáváme především právě tam, kde se sdružují mladí lidé, tedy různé chaty, kde mezi sebou jedinci flirtují apod. (Hulanová, 2012, s. 55)

Sexting

Sexting, další riziko sociálních sítí, je elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Tyto záznamy (fotografie, video) jsou pak často zveřejněny na internetu. (Hulanová, 2012, s. 62) Nejčastěji probíhá mezi vrstevníky, kdy např. mladá dívka zasílá fotografii svému spolužákovi, jelikož si myslí, že ho tím „získá“. Ale zasílání odhalených fotografií a videí zcela neznámým lidem také není výjimkou. Mladí lidé si bohužel neuvědomují, že se sexting se může obrátit proti nim a dohnat je do velice nepříjemných situací. Tímto jednáním se vystavují vysokému riziku vydírání, zneužívání a posměchu. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 68 - 69)

Kyberstalking

Pro opakované, dlouhodobé, obtěžující a výhrůžné chování prostřednictvím internetu nebo jiných elektronických prostředků komunikace se používá termín kyberstalking. Jako kyberstalker se označuje osoba, která neustále obtěžuje druhého jedince prostřednictvím sociálních sítí. Podnětem může být zamilovanost, může jít ale i o sexuální motiv, či nenávisť. (Royackers, 2000, cit. podle Hulanová, 2012, s. 69 – 70)

Happy slapping

Další možné riziko představuje happy slapping. Tento jev vznikl v britském metru a v posledních pár letech se vyskytuje stále častěji (Černá et al., 2013, s. 27). Je to termín označující natáčení fyzického útoku na osobu, která nic předem netuší. V mnoha případech se jedná např. o chodce v parku. Jeden nebo více útočníků napadne nečekaně oběť a další ze skupiny vše natáčí na kameru nebo mobilní telefon. Útočníkům jde především o to, aby získaly co „nejlepší“ záběry a poté záznam uveřejní na některém portále pro sdílení videí. Čím větší počet zhlédnutí video má, tím větší radost to pochopitelně pachatelům přináší. (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 67)

„On-line show“

Dokonce existují i „on-line show, které si uživatelé internetu mohou objednat. Jedná se o zneužívání skutečné osoby v reálném čase. Čím častěji se také setkáváme se zprávami o internetovém obchodování se sexem. (Hulanová, 2012, s. 35)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce se věnuje výzkumu zaměřenému na názory a postoje studentů středních škol na sociální sítě jako součást jejich volného času. Pro toto téma jsem se rozhodla především z důvodu, že vidím důležitost se o tuto problematiku zajímat. Sama jsem poměrně dlouho sociálním sítím odolávala a měla na ně negativní názor, avšak zhruba před rokem, jsem se kvůli informacím ohledně studia rozhodla založit si účet na Facebooku. Ze svého pohledu můžu říct, že člověka sociální sítě pohltí a stráví touto činností déle než by chtěl, avšak kdo zná míru a najde si čas na jiné koníčky, mají pro něj sociální sítě jen samá pozitiva.

4.1 Výzkumné cíle a otázky

Výzkumný problém:

Názory a postoje studentů středních škol na sociální sítě, jako součást jejich volného času.

Jedná se o deskriptivní výzkumný problém, který „zjišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu“ (Gavora, 2000, s. 26).

Vymezení výzkumných cílů

Hlavní výzkumný cíl:

Zjistit názory a postoje studentů středních škol na sociální sítě a jejich využívání ve volném čase.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit, na kterých sociálních sítích mají respondenti založeny účty a kolik času zde stráví. (Odpovídá položka č. 3 a 4 v dotazníku)
2. Zjistit, co respondenty vedlo k založení účtů na sociálních sítích a za jakým účelem respondenti sociální sítě ve svém volném čase využívají (Odpovídá položka č. 5 a 6 v dotazníku)
3. Zjistit, jaká jsou dle respondentů pozitiva a negativa spojená s využíváním sociálních sítí v jejich volném čase. (Odpovídají položky č. 7 – 18 v dotazníku)
4. Zjistit názory a postoje respondentů na rizika spojená s využíváním sociálních sítí v jejich volném čase, včetně možností jak jim předcházet. (Odpovídají položky č. 19 - 27 v dotazníku)

Vymezení výzkumných otázek

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké názory a postoje zaujímají středoškolští studenti na sociální sítě, jako součást jejich volného času?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Na kterých sociálních sítích mají respondenti založený účet a kolik času zde tráví?
2. Jaké důvody vedly respondenty k založení účtů na sociálních sítích a které činnosti na sociálních sítích preferují?
3. Jak hodnotí respondenti sociální sítě a jejich využívání ve volném čase z hlediska pozitivních a negativních stránek?
4. Považují respondenti používání sociálních sítí v jejich volném čase za rizikové, a jak lze podle nich případným rizikům předcházet?

4.2 Metoda výzkumu

S ohledem na stanovené výzkumné cíle, byl zvolen kvantitativní výzkum. Jako metoda sběru dat pak byl zvolen dotazník. Do něj byly zahrnuty jak uzavřené položky, kde respondenti volili odpovědi na základě předem připravených možností, tak i polouzavřené, škálové a otevřené položky.

Uzavřené otázky „*nabízí hotové alternativní odpovědi*“. Respondent tak „pouze“ zaznačí odpověď, která mu vyhovuje. Výhodou těchto otázek je jejich nenáročné vyhodnocení. (Gavora, 200, s. 102).

Otevřené otázky dávají respondentovi prostor a volnost odpovědi. Jejich výhodou je, že se respondent může k dané otázce volně vyjádřit, není omezen a pro výzkumníka bývají zdrojem nových informací, které by uzavřenými otázkami nezískal. (Gavora, 2000, s. 102 – 103)

Polouzavřené otázky „*nabízejí nejprve alternativní odpověď a potom ještě žádají vysvětlení nebo objasnění v podobě otevřené otázky*“ (Gavora, 2000, s. 104)

Škálové otázky umožňují dle Gavory (2000, s. 88) zjistit „*míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu*“. Obvykle mívají 3, 5, 7 nebo i 9 stupňů.

4.3 Výzkumný vzorek a způsob jeho výběru

Výzkumný vzorek jsme zvolili záměrný. Vyznačuje se tím, že „o výběru jistého prvku nerozhoduje náhoda, ale buď úsudek výzkumníka, nebo úsudek zkoumané osoby“ (Chráška, 2007, s. 22). Podmínkou bylo, aby respondent byl studentem střední školy a užíval ve svém volném čase minimálně jednu sociální síť.

Naším záměrem bylo získat data alespoň od 100 respondentů.

Na internetové stránce Survio.com jsem měla dotazník vyvěšený od 15.2.2015 do 7.4. 2015. Vyplnilo jej celkem 153 respondentů. Z tohoto počtu však muselo být vyřazeno 32 dotazníků a to z důvodu, že respondenti nesplnili pokyny uvedené v něm. Tři respondenti nemohli být zařazeni do výzkumu, jelikož se jednalo o studenty VOŠ nebo VŠ. Zbýlých 29 respondentů bylo vyřazeno z důvodu irelevantních informací uvedených u otevřených položek. Celkový počet respondentů tedy činí 121 respondentů.

4.4 Obsah dotazníku

V úvodu dotazníku jsem poskytla informace o výzkumu a uvedla požadavky pro respondenty (tedy, že musí navštěvovat střední školu, mít 15 – 20 let a používat minimálně jednu sociální síť). Taktéž byl přiložen údaj a anonymitě, instrukce k vyplnění a má e-mailová adresa, kde mohli respondenti v případě nejasností směřovat své dotazy. Dotazník byl uspořádán do 4 oblastí, které obsahovaly různý počet položek. Socio-demografické údaje obsahovaly položky zaměřené na zjištění pohlaví respondentů a typ školy, jenž navštěvují. Oblast týkající se sociálních sítí a jejich užívání se orientovala na zjištění, na kterých sociálních sítích mají respondenti založený účet, jak často jej navštěvují, co respondenty vedlo k rozhodnutí založit si účet na sociální síti a za jakým účelem jej navštěvují. Třetí z oblastí byla zaměřená na otázky týkající se pozitiv a negativ sociálních sítí a poslední tematický okruh představovala rizika spjatá s jejich užíváním.

Dotazník obsahoval celkem 27 položek. 12 položek je uzavřených, 4 položky byly polouzavřené, 6 položek bylo škálových a taktéž se v dotazníku se vyskytovalo 5 otevřených položek.

4.5 Distribuce dotazníku

Postupovala jsem tak, že jsem nejprve na svůj profil vyvěsila odkaz na dotazník s prosbou o sdílení, aby se o mém výzkumu dozvědělo co možná nejvíce lidí. Poté jsem se dotázala ve zprávách svých přátel, které mám na Facebooku, zdali by odkaz neodeslali svým kamarádům chodícím na střední školu a nepoprosili je o jeho vyplnění. Dále jsem formou zpráv oslovovala administrátory středních škol s prosbou o umístění odkazu na stránku. Tento postup se mi však příliš neosvědčil, jelikož většina administrátorů si zprávu vůbec nepřečetla. Ozvala se mi pouze jeden, a ten odkaz ochotně na stránku vyvěsil. Na základě tohoto faktu, jsem tedy zvolila jinou taktiku a umísťovala odkaz na stránky jednotlivých středních škol, které byly zpřístupněny. Odkaz se vždy objevil v části „příspěvky na stránce“, kde jej mohli vidět ti, jež danou stránku navštěvují a jsou jejími „členy“. Sběr dat nešel tak rychle, jak jsem si představovala, a bylo by žádoucí, a když jsem pak při kontrole dotazníků zjistila, že budu nucena z hlediska nesprávnosti větší počet dotazníků vyřadit a nedosáhla bych cíle 100 respondentů, aktualizovala jsem odkaz na stránce Gymnázia Lesní Čtvrti, kde se mi vyvěšení odkazu osvědčilo a oslovila znovu ve zprávách kamarády, zdali by se v jejich okruhu přátel ještě nenašel někdo z řad středoškolských studentů, kdo dotazník prozatím nevyplnil. Díky aktualizaci odkazu a opakovanému oslovení kamarádů se mi nakonec podařilo sehnat dostatečný počet správně vyplněných dotazníků.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A INTERPRETACE DAT

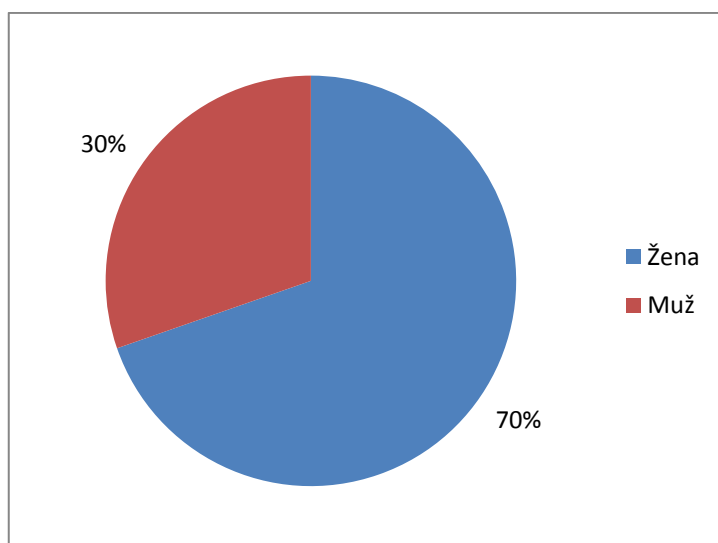
Vyhodnocení dat, stejně tak jako dotazník, je rozděleno do 4 tematických okruhů, týkajících se socio-demografických otázek, údajů vztahujících se k sociálním sítím a jejich užívání, pozitiv a negativ sociálních sítí a v poslední řadě oblasti zaměřené na rizika těchto sítí.

5.1 Socio-demografické položky

- Tato oblast obsahuje dvě položky z dotazníku.
- Položka týkající se věku respondentů, nebyla do dotazníku zahrnována, jelikož jsme již v jeho úvodu definovali, že je určen pro studenty středních škol ve věkovém rozpětí 15 – 20 let (pozdní adolescence).

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Grafické znázornění č.1: Jaké je Vaše pohlaví? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum 2015

Tabulkové znázornění č. 1: Jaké je Vaše pohlaví? (%)

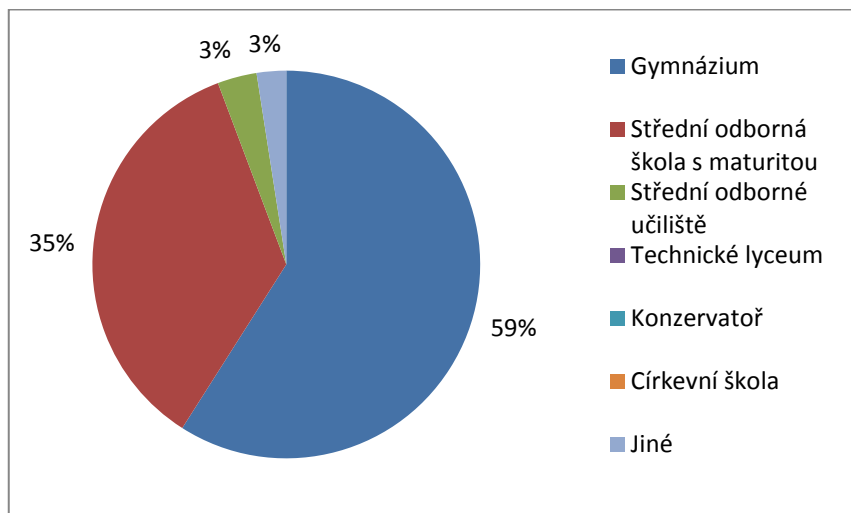
	Absolutní četnost	%
Muži	36	30
Ženy	85	70
Muži + Žena	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Z celkového počtu 121 respondentů, dotazník vyplnilo 36 mužů a 85 žen.

Otázka č.2: Na jaké střední škole studujete?

Grafické znázornění č.2: Na jaké střední škole studujete? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 2: Na jaké střední škole studujete? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Gymnázium	22	61,1	49	57,6	71	59
Střední odborná škola s maturitou	12	33,3	31	36,5	43	35
Střední odborné učiliště	1	2,8	3	3,5	4	3
Technické lyceum	0	0	0	0	0	0
Konzervatoř	0	0	0	0	0	0
Církevní škola	0	0	0	0	0	0
Jiné	1	2,8	2	2,4	3	3
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

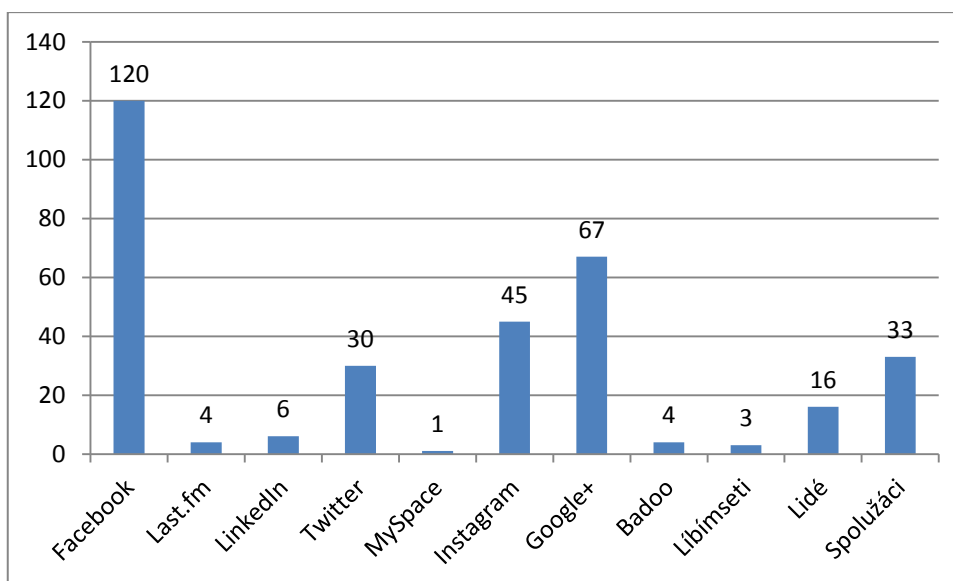
Komentář: Z celkového počtu respondentů, 71 uvedlo, že navštěvuje gymnázium. Z toho 22 bylo mužů a 49 žen. Střední odbornou školu s maturitou studuje 43 respondentů, 12 mužů a 31 žen. Na střední odborné učiliště dochází respondenti 4 a to 1 muž a 3 ženy. Technické lyceum, konzervatoř a církevní škola nebyly zastoupeny ani jedním respondentem. Odpověď „jiné“ zvolili 3 respondenti. 1 muž, studující střední zdravotnickou školu a 2 ženy, z nichž jedna navštěvuje taktéž střední zdravotnickou školu a druhá střední školu designu a módy.

5.2 Sociální sítě a jejich užívání

- Tato oblast obsahuje 4 položky z dotazníku.
- První z nich je zaměřená na zjištění, na kterých sociálních sítích mají respondenti vytvořený účet a jak je možno vidět níže, odpovědi respondentů byly velmi variabilní. Druhá položka se týkala frekvence návštěvnosti sociálních sítí, kde odpovědi byly zcela jednoznačné. Třetí z položek poskytovala širokou škálu možných odpovědí, avšak výsledky byly poměrně vyrovnané. Poslední položka taktéž nabízela spoustu variant odpovědí, avšak zcela převažovala jedna z možností.

Otázka č. 3: Na kterých sociálních sítích máte vytvořený účet? Možno označit více odpovědí.

Grafické znázornění č.3: Na kterých sociálních sítích máte vytvořený účet?
Možno označit více odpovědí. (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 3: Na kterých sociálních sítích máte založený účet?

Možno označit více odpovědí.(%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Facebook	36	35,3	84	37	120	36,47
Twitter	12	11,8	18	7,9	30	9,12
MySpace	1	0,9	0	0	1	0,3
Instagram	12	11,8	33	14,5	45	13,68
Google+	22	21,6	45	19,8	67	20,36
Badoo	0	0	4	1,8	4	1,22
Líbímseti	0	0	3	1,3	3	0,91
Lidé	5	4,9	11	4,8	16	4,86
Spolužáci	7	6,9	26	11,5	33	10,03
Last.fm	2	1,9	2	0,9	4	1,22
LinkedIn	5	4,9	1	0,4	6	1,82
Σ	102	100	227	100	329	100

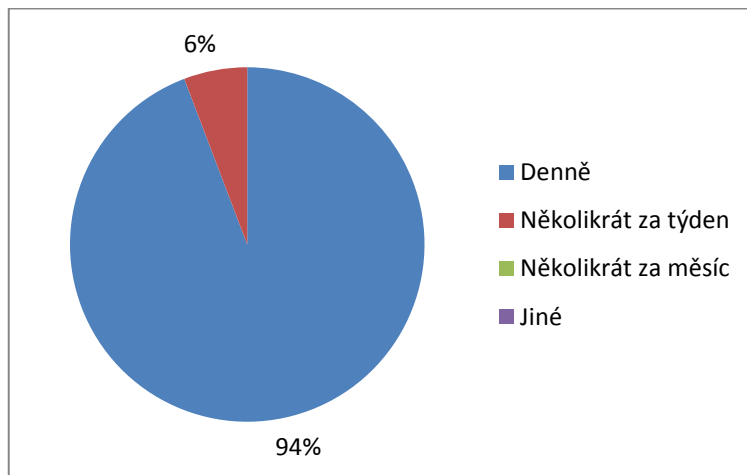
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: U této položky nejvíce respondentů uvedlo, že má založený účet na sociální síti Facebook. Odpovědělo tak 120 respondentů, z toho tvoří 36 muži a 84 ženy. Druhým v pořadí se stal Google+, který používá 67 respondentů, z nichž je 22 mužů a 45 žen. Následuje Instagram, kde se zaregistrovalo 45 respondentů, přesněji 12 mužů a 33 žen. Sociální síť Spolužáci, používá 33 respondentů a tvoří z nich 7 muži a 26 žen. Na Twitteru má profil 30 uživatelů a to 12 mužů a 18 žen. Lidé navštěvuje celkem 16 respondentů, přesněji 5 mužů a 11 žen. Profil na sociální síti LinkedIn má respondentů 6 a to 5 mužů a 1 žena. Badoo používají pouze 4 ženy, Last.fm naopak jen 4 muži. Líbímseti je sociální síť zastoupena 3 ženami. Pouze 1 respondent a to muž, uvedl, že má profil založený na sociální síti MySpace.

Otázka č.4: Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě?

Grafické znázornění č.4: Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě?
(%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 4: Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Denně	36	100	78	91,8	114	94
Několikrát za týden	0	0	7	8,2	7	6
Několikrát za měsíc	0	0	0	0	0	0
Jiné	0	0	0	0	0	0
Σ	36	100	85	100	121	100

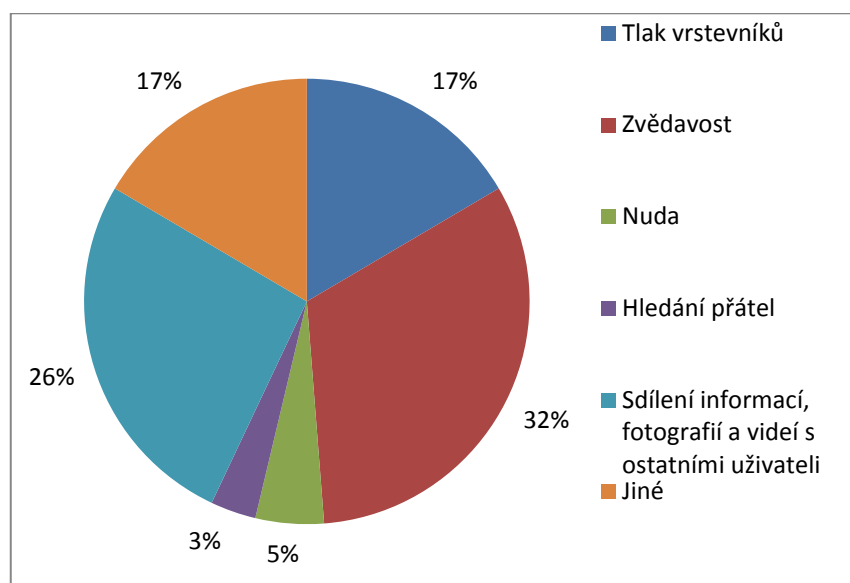
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Denně navštěvuje sociální sítě 114 respondentů. Z tohoto počtu tvoří 36 mužů a 78 žen. 7 žen uvedlo, že tráví čas na sociální síti několikrát za týden. Možnost „několikrát za měsíc“ a „jiné“ nebyla označena ani jedním respondentem.

Následuje položka zkoumající důvod, pro který se respondenti rozhodli k založení si účtu na sociální síti.

Otázka č. 5: Co Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích?

Grafické znázornění č.5: Co Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 5: Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Tlak vrstevníků	7	19,4	13	15,3	20	17
Zvědavost	9	25	30	35,3	39	32
Nuda	3	8,3	3	3,5	6	5
Hledání přátel	0	0	4	4,7	4	3
Sdílení informací, fotografií a videí s ostatními uživateli	10	27,8	22	25,9	32	26
Jiné	7	19,4	13	15,3	20	17
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Jiné	Muži	Ženy
	<ul style="list-style-type: none"> • práce • kontakt a komunikace s přáteli • sledování novinek • založeno rodinným příslušníkem 	<ul style="list-style-type: none"> • zjišťování novinek • kontakt a komunikace s přáteli • kvůli škole

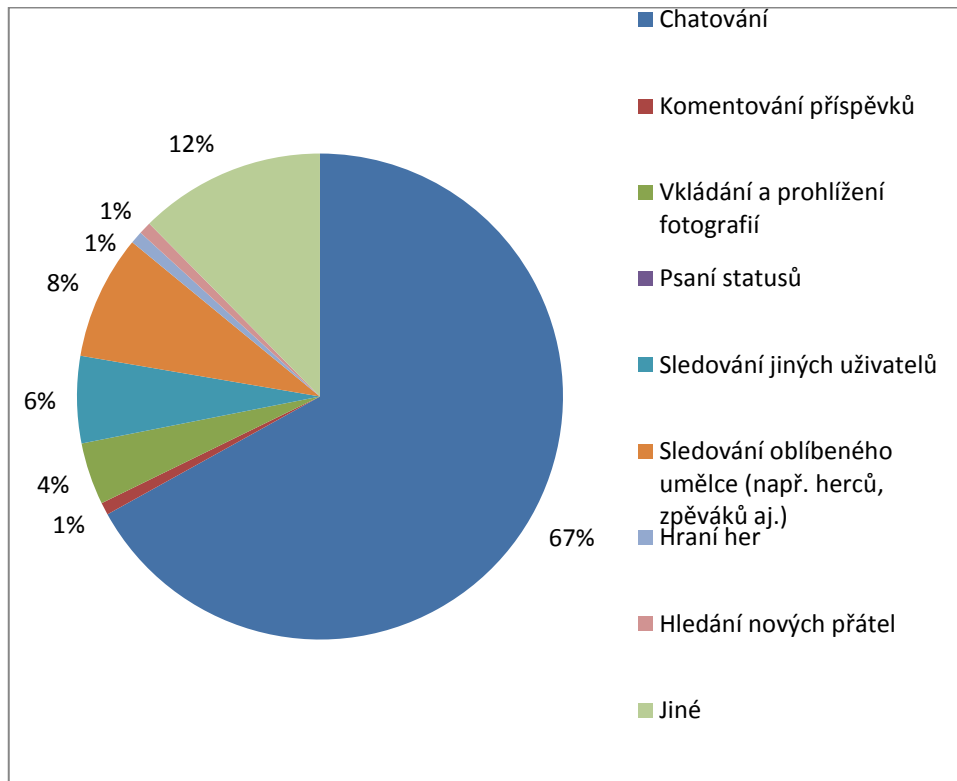
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Z dat vyplynulo, že zvědavost, je nejčastějším důvodem k založení účtu na sociální síti a označilo ji 39 respondentů. Z toho bylo 9 mužů a 30 žen. Sdílení informací, fotografií a videí s ostatními uživateli, bylo rozhodujícím faktorem pro 32 respondentů a to 10 mužů a 22 žen. Tlak vrstevníků vedl k založení si účtů na sociálních sítích 20 respondentů, z toho tvořilo 7 mužů a 13 žen. Položka „jiné“ byla taktéž zastoupena 20 respondenty a stejně tak ji zvolilo 7 mužů a 13 žen. Odpovědi, které do položky „jiné“ respondenti uvedli, jsou zpracovány v samostatné tabulce. Z nudy si účet založilo 6 uživatelů a to 3 muži a 3 ženy. Hledání přátel bylo důvodem pouze pro 4 ženy.

Následující položka pojednává o účelu, za jakým nejčastěji respondenti svůj volný čas tráví, respektive, jaké činnosti na sociálních sítích nejčastěji vykonávají.

Otázka č. 6: Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích?

Grafické znázornění č.6: Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 6: Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Chatování	20	55,6	61	71,8	81	67
Komentování příspěvků	0	0	1	1,2	1	1
Vkládání a prohlížení fotografií	1	2,8	4	4,7	5	4
Psaní statusů	0	0	0	0	0	0
Sledování jiných uživatelů	2	5,6	5	5,9	7	6
Sledování oblíbeného umělce (např. herců, zpěváků aj.)	3	8,3	7	8,2	10	8
Hraní her	1	2,8	0	0	1	1
Hledání nových přátel	1	2,8	0	0	1	1
Jiné	8	22,2	7	8,2	15	12
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Jiné	Muži	Ženy
	<ul style="list-style-type: none"> • sledování oblíbených stránek • nuda • touha najít si přítelkyni • chatování • zprávy ze světa • kvůli škole • domlouvání s přáteli • hledání zábavy • sdílení informací • komunikace 	<ul style="list-style-type: none"> • domluva s ostatními • sledování novinek u přátel, se kterými se nevidám • sledování videí • komunikace • kvůli škole • jen tak

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Za účelem chatování tráví svůj volný čas na sociálních sítích 81 respondentů, z toho tvoří 20 mužů a 61 žen. Položku „jiné“ označilo 15 respondentů, z čehož tvořili 8 muži a 7 žen. Nejzajímavější a nejfrekventovanější odpovědi byly zpracovány do samostatné tabulky. Možnost sledování oblíbeného umělce (např. herce, zpěváka apod.), uvedlo 10 respondentů, 3 muži a 7 žen. Za účelem sledování jiných uživatelů navštěvuje nejčastěji sociální sítě celkem 7 respondentů a to 2 muži a 5 žen. Z důvodu vkládání fotografií a videí nejčastěji navštěvuje sociální sítě celkem 5 respondentů a to 4 ženy a 1 muž. Možnost komentování příspěvků zvolila 1 žena. Hry hraje nejčastěji na sociálních sítích 1 muž. Hledání nových přátel zvolil taktéž jeden muž. Účel psaní statusů nezvolil ani jeden respondent.

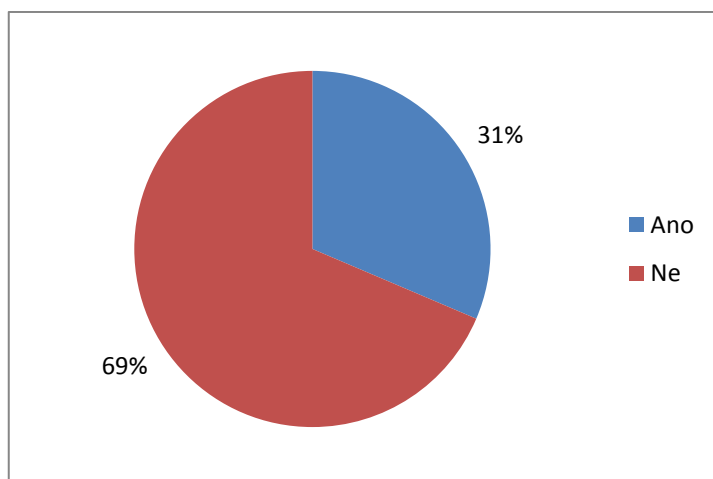
5.3 Pozitiva a negativa sociálních sítí

- Tato oblast obsahuje 11 položek z dotazníku.
- Položky v této části jsou uzavřené, otevřené a škálové. Nevyskytovala se zde ani jedna položka polouzavřená.

První položka z této oblasti je zaměřená na zjištění, zdali respondenti hodnotí volný čas na sociálních sítích za smysluplně strávený.

Otázka č. 7: Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný?

Grafické znázornění č.7: Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 7: Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	19	52,8	19	22,4	38	31
Ne	17	47,2	66	77,6	83	69
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Z počtu 121 respondentů se 83 respondentů domnívá, že čas strávený na sociálních sítích hodnotný není. Myslí si to 17 mužů a 66 žen. Jako hodnotný tento čas hodnotí 38 respondentů, že čehož tvoří 19 muži a 19 ženy.

Otázka č. 8: Zdůvodněte prosím svou odpověď u předchozí položky.

Komentář: Jednalo se o otevřenou položku a respondenti v ní mohli zdůvodnit svou volbu u předchozí otázky. Jak je již výše uvedeno, 83 respondentů hodnotí jako čas strávený na sociálních sítích za nehodnotný a pouhých 38 respondentů jej jako hodnotný vnímá. V následujících řádcích si uvedeme nejčastější odpovědi obou možných variant.

Čas strávený na sociálních sítích není hodnotný:

- Pro spoustu respondentů není čas strávený na sociálních sítích z důvodu toho, že si myslí, že existují „lepší“ aktivity, zájmy, či koníčky. Několikrát byl zmiňován sport, četba, seberozvoj, učení, osobní kontakt s ostatními.
- Několik respondentů dále uvedlo, že tento čas pro ně hodnotný není, jelikož jsou na sociálních sítích závislí, ovlivňuje je to a „odtrhává“ od důležitějších činností.
- Často se opakovaly odpovědi, že sociální sítě jsou ztráta času, zdržují od práce a, jsou až otravné, zbytečné, neosobní a upřednostňují komunikace „face to face“.

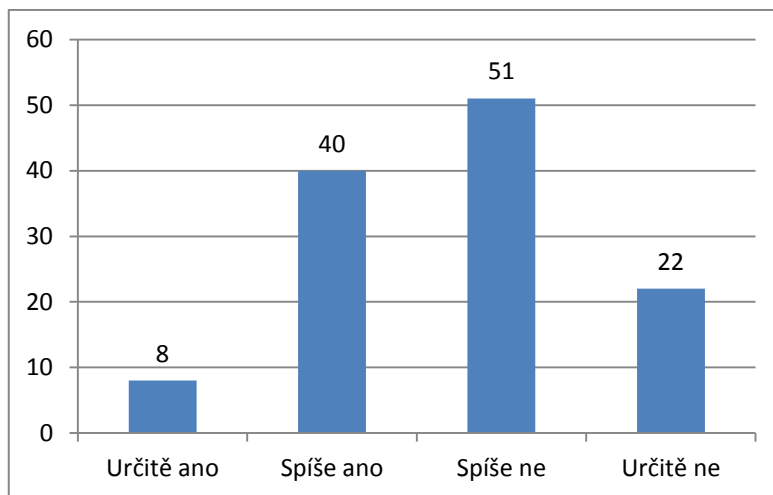
Čas strávený na sociálních sítích je hodnotný:

- Pro respondenty, kteří hodnotili tuto aktivitu kladně, jsou hlavními důvody komunikace, domluva s ostatními, sdílení zájmů, získávání informací, novinek, taktéž kvůli událostem, radám a tipům.
- Dále spousta respondentů uváděla školu – řeší přes sociální sítě domácí úkoly, posílají materiály ke studiu,...
- Za hodnotný tento čas vnímají také kvůli možnosti psát si s lidmi s ciziny, či s přáteli a rodinou, kteří bydlí daleko.
- Jeden z respondentů uvedl, že čas jej pro něj hodnotný, jelikož může prostřednictvím sociálních sítí flirtovat a domlouvat si schůzky.
- Vyskytla se také odpověď, že slouží k utužování party, hledání přátel, nebo proto, že sociální sítě jsou zdarma.

Otázka č. 9: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji)

Grafické znázornění č.8: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 8: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Určitě ano	5	13,9	3	3,5	8	7
Spíše ano	14	38,9	26	30,6	40	33
Spíše ne	13	36,1	38	44,7	51	42
Určitě ne	4	11,1	18	21,2	22	18
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Účelem položky bylo prozkoumat postoje respondentů k pozitivům a negativům sociálních sítí. Zdali si respondenti myslí, že užívání sociálních sítí s sebou nese více pozitiv než negativ. Nejvíc respondentů, přesněji 51, odpovědělo „spíše ne“. Z toho tvořilo 13 mužů a 38 žen. Následuje položka „spíše ano“, kterou označilo 40 respondentů a to 14 mužů a 26 žen. Možnost „určitě ne“ uvedlo 22 respondentů, z čehož se jednalo o 4

muže a 18 žen. Položku „určitě ano“ se rozhodlo označit 8 respondentů, konkrétně 5 mužů a 3 ženy.

Otázka č. 10: Prosím zdůvodněte svou odpověď u položky číslo 9.

Komentář: V této otevřené položce měli respondenti uvést důvod své předchozí volby, kde zaznačili škálu, která se nejvíc blíží jejich postoji. Odpovědi na jednotlivé položky, seřazené dle četnosti, vypadají takto:

Spíše ne:

- zabíjí to čas
- nemůžou nahradit osobní styk s lidmi
- zapomínání na reálný život,
- obezita, zdravotní problémy
- závislost
- ztráta komunikačních dovedností
- čas se dá využít lépe
- staví přátelství na povrchní úroveň

Spíše ano:

- kontakt s okolím
- rychlé
- poskytují moc funkcí
- pohodlné – možnost komunikovat s lidmi ze zahraničí
- odreaguju se při tom, nejsem tolik ve stresu
- dozvím se nové věci
- při rozumném používání převažují pozitiva
- informace ohledně školy a akcí
- jsou zdarma
- domluva s ostatními
- můžeme poznat spoustu nových lidí, a když už není co jiného na práci, alespoň se nenudíme
- z fotek na Instagramu čerpám inspiraci v módě (levnější než časopisy o módě)
- vím, kdo kdy má narozeniny

- škola

Určitě ne:

- způsobují konflikty mezi přáteli
- nemají pozitiva
- zapomínání na skutečný život
- návykové
- snižuje se jimi slovní zásoba
- zdravotní problémy

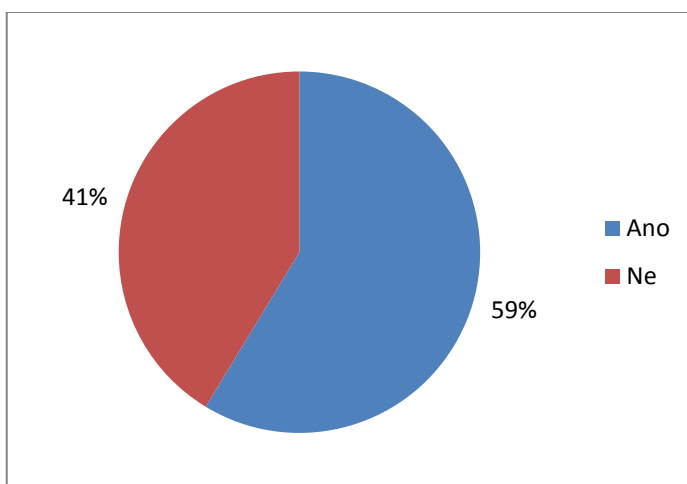
Určitě ano:

- rychlá komunikace
- zdarma
- kdo to s nimi nepřehání, mají pro něj jen samá pozitiva

Následuje položka zaměřující se na zjištění, zdali respondenty někdy napadlo si účet na sociální síti zrušit a pokud ano, navazuje na tuto otázku, kde respondenti napsali důvod, jež je k tomu vedl.

Otázka č. 11: Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte?

Grafické znázornění č.9: Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 9: Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	20	55,6	51	60	71	59
Ne	16	44,4	34	40	50	41
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: O zrušení si účtu na sociálních sítích přemýšlelo 71 respondentů. Z toho 20 bylo mužů a 51 žen. 50 respondentů o zrušení účtu neuvažovalo. Odpovědělo tak 16 mužů a 34 žen.

Následuje otevřená položka, kde se od respondentů, jejichž odpověď na předchozí položku byla kladná, vyžadovalo, aby uvedli, co bylo podnětem.

Otázka č. 12 : Pokud byla Vaše odpověď na předchozí položku kladná, prosím zdůvodněte, co Vás k tomu vedlo?

Odpovědi byly opravdu rozmanité, určité znaky však respondenty spojovaly a dalo by se říci, že nejčastěji se vyskytovaly tyto komentáře:

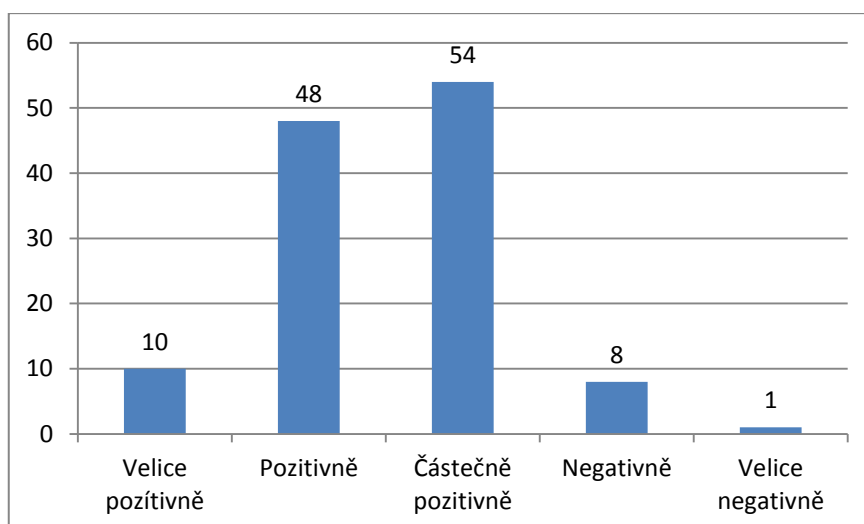
- Z důvodu, že o přátelství žádali i neznámí lidé a přátelé mě označovali na fotkách, u kterých jsem si to nepřála
- Kvůli hádkám a nedorozuměním s přáteli
- Rozchod s přítelem
- Kvůli prokrastinaci
- Bála jsem se „sledování“, strach se zneužití informací, obavy z kyberšikany
- Z důvodu polonahých fotek ostatních, trapných statusů a příspěvků
- Zbytečnost, ztráta času
- Závislost, příliš mnoho času stráveného na sociální síti
- Změna pravidel Facebooku
- Přestalo mě to bavit
- Zhoršení prospěchu ve škole, málo času na přátele
- Ze zvědavosti, jak mi to změní život
- Hloupost lidí, šikana, hodnocení lajkama, apod.

- Vysmívání ze strany spolužáků za přidané fotky
- Falešnost lidí na sociálních sítích
- Nebýt jako ostatní

Následující položka je věnována zjištění, zdali jsou respondenti zpětně spokojeni se svým rozhodnutím založit si účet na sociální síti spokojeni, či nikoli.

Otázka č. 13: Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji)

Grafické znázornění č.10: Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 10: Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Velice pozitivně	5	13,9	5	5,9	10	8
Pozitivně	19	52,8	29	34,1	48	40
Částečně pozitivně	10	27,8	44	51,8	54	45
Negativně	1	2,8	7	8,2	8	6
Velice negativně	1	2,8	0	0	1	1
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Největší počet respondentů zpětně hodnotí své rozhodnutí založit si účet na sociální síti „částečně pozitivně“. Konkrétně 54 respondentů, z toho 10 mužů a 44 žen. Pozitivně vnímá toto rozhodnutí 48 respondentů a to 19 mužů a 29 žen. Jako „velice pozitivní“ tuto skutečnost vnímá celkem 10 respondentů, zastoupených 5 muži a 5 ženami. Možnost „negativně“ uvedlo 8 respondentů, přesněji 1 muž a 7 žen. Jako „velice negativní“ tento počín hodnotí 1 muž.

V následující otevřené položce se respondenti mohli vyjádřit k pozitivům sociálních sítí.

Otázka č. 14: V čem spatřujete největší pozitiva sociálních sítí? Rozved'te, prosím, stručně svou odpověď.

Komentář: otevřená otázka, kde mohli respondenti uvést svůj názor, co kladného jim sociální síť přináší, v čem vidí jejich největší přínos. Mezi nejčastějšími odpověďmi se vyskytovaly tyto:

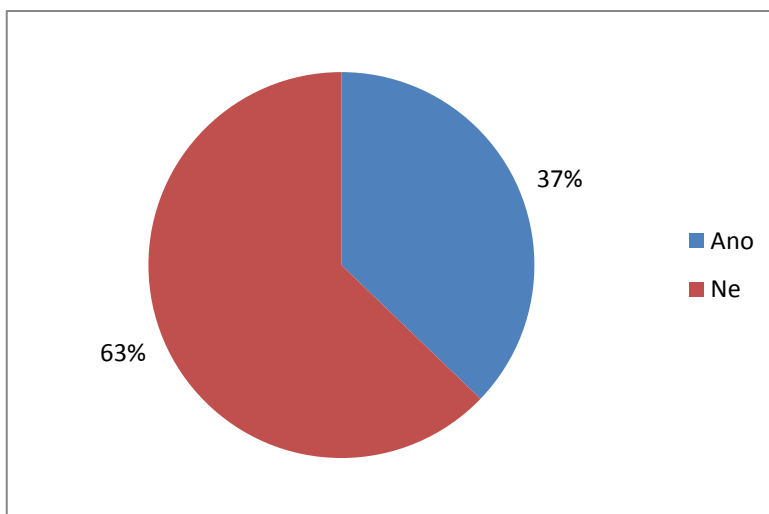
- Kontakt s těmi, se kterými není možnost vidět se osobně (s kamarády, kteří bydlí daleko, s lidmi z jiných zemí)
- Komunikace s přáteli, se spolužáky
- Je to zdarma a rychlé

- Informace o událostech
- Informace ze světa
- Informace ohledně školy
- Seznámení se s novými lidmi
- Domlouvání schůzek
- Možnost zjistit novinky týkající se kamarádů a známých, „drby“
- Umožňují „být v obraze“
- Zahnání nudy

Nyní následuje uzavřená položka, která se zaměřuje na zjištění, zdali se respondentů přímým způsobem dotkla nějaká negativa spojená s užíváním sociálních sítí.

Otázka č. 15: Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase?

Grafické znázornění č.11: Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 11: Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	11	30,6	34	40	45	37
Ne	25	69,4	51	60	76	63
Σ	36	100	85	100	121	100

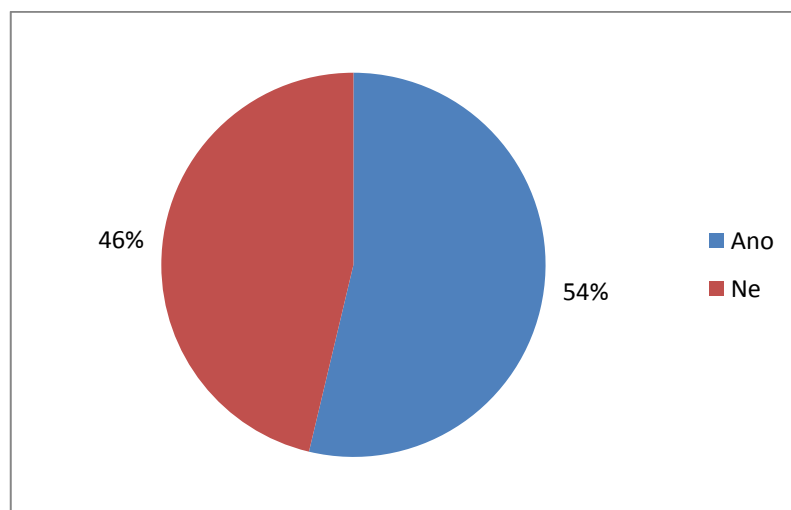
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: S negativní stránkou sociálních sítí, se nesetkalo 76 respondentů, z čehož tvoří 25 mužů a 51 žen. Naopak tuto zkušenost má 45 respondentů. Mužů 11 a žen 34.

Následující položka zjišťuje názor respondentů na komunikaci prostřednictvím sociálních sítí. Zdali ji hodnotí jako jednodušší oproti přímé komunikaci, či nikoli.

Otázka č. 16: Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase?

Grafické znázornění č.12: Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 12: Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	23	63,9	42	49,4	65	54
Ne	13	36,1	43	50,6	56	46
Σ	36	100	85	100	121	100

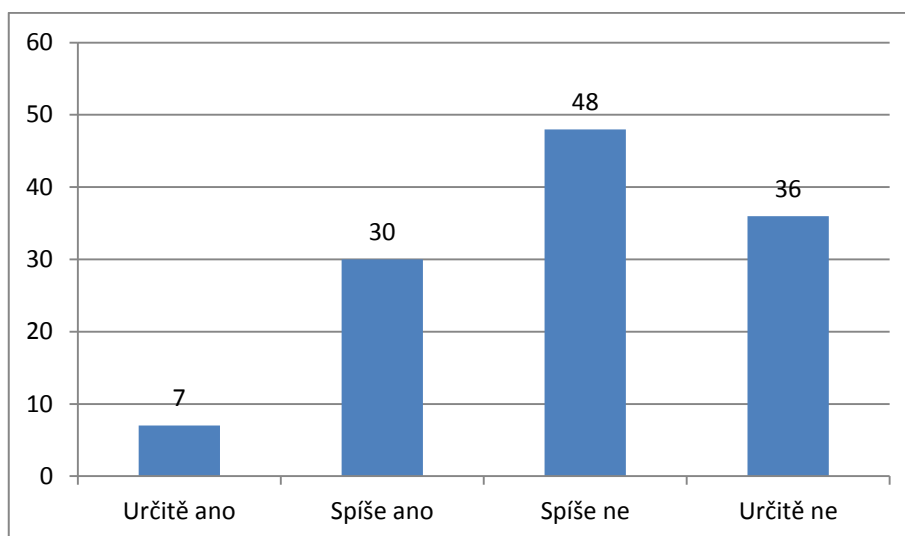
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Jako zdroj jednodušší komunikace, sociální sítě hodnotí celkem 65 respondentů, z toho 23 mužů a 42 žen. 56 respondentů se domnívá, že tato komunikace není jednodušší než osobní kontakt s vrstevníky. Uvedlo tak 13 mužů a 43 žen.

Další z položek je položka škálová, která zjišťuje, zda si respondenti myslí, že jim účet na sociální síti může přinést lepší společenský status.

Otázka č. 17: Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji)

Grafické znázornění č. 13: Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 13: Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Určitě ano	5	13,9	2	2,4	7	6
Spíše ano	11	30,6	19	22,4	30	25
Spíše ne	10	27,8	38	44,7	48	39
Určitě ne	10	27,8	26	30,6	36	30
Σ	36	100	85	100	121	100

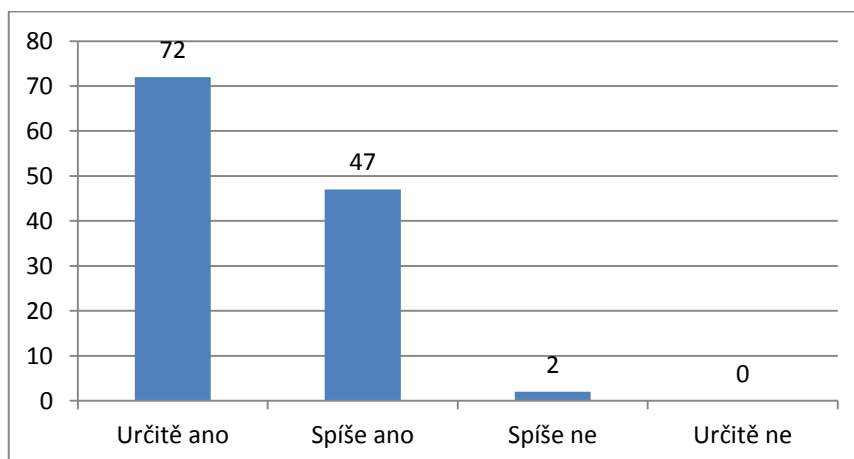
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Na otázku, zdali si respondenti myslí, že se díky účtu na sociální síti mohou stát oblíbenější mezi vrstevníky, označilo možnost „spíše ne“ 48 respondentů, konkrétně 10 mužů a 38 žen. „Určitě ne“ se domnívá 36 respondentů a to 10 mužů a 26 žen. Odpověď „spíše ano“ uvedlo 30 respondentů, z toho 11 mužů a 19 žen. „Určitě ano“ pak byla položka zastoupená 7 respondenty, z čehož tvořili 5 muži a 2 byly ženy.

Další ze škálových položek se týká závažného rizika sociálních sítí a to je jejich návykovost.

Otázka č. 18: Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru)

Grafické znázornění č. 14: Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 14: Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Určitě ano	20	55,6	52	61,2	72	59
Spíše ano	15	41,7	32	37,6	47	39
Spíše ne	1	2,8	1	1,2	2	2
Určitě ne	0	0	0	0	0	0
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

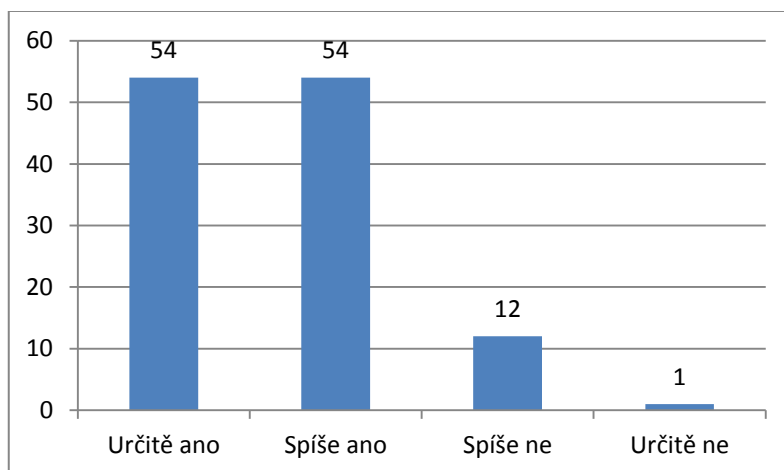
Komentář: Jako „určitě návykové“ hodnotí užívání sociálních sítí ve volném čase celkem 72 respondentů, z nichž 20 tvoří muži a 52 ženy. Možnost „spíše ano“ označilo respondentů 47 a to 15 mužů a 32 žen. Ostatní položky jsou vzhledem k nízkému počtu respondentů, jež je označili, zanedbatelné.

5.4 Rizika sociálních sítí a možnosti jejich předcházení

- Tato obsahuje 10 položek z dotazníku
- Stejně jako předchozí oblast, i tato obsahuje položky uzavřené, otevřené a škálové.

Otázka č. 19: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru)

Grafické znázornění č. 15: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 15: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Určitě ano	17	47,2	37	43,6	54	44
Spíše ano	14	38,9	40	47	54	45
Spíše ne	5	13,9	7	8,2	12	10
Určitě ne	0	0	1	1,2	1	1
Σ	36	100	85	100	121	100

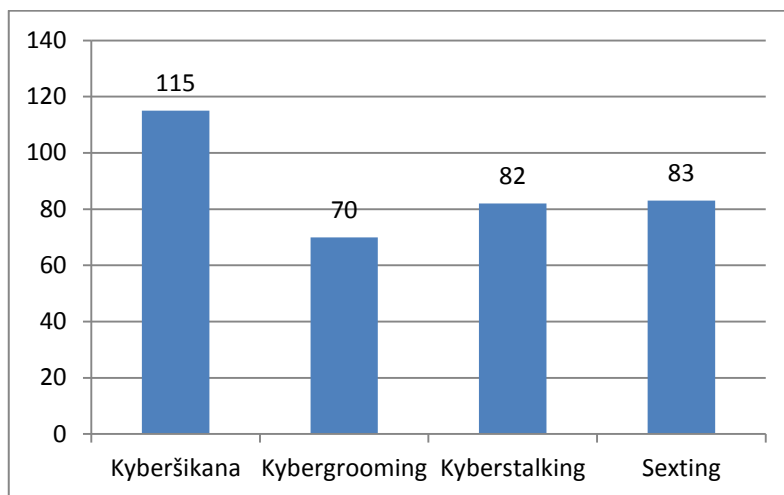
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Odpovědi na první položku této oblasti byly poměrně jednoznačné a vyrovnané. Na otázku, zdali se respondenti domnívají, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika, zvolilo 54 respondentů možnost „určitě ano“, z toho 17 mužů a 37 žen. Odpověď „spíše ano“ označilo taktéž 54 respondentů, avšak 14 mužů a 40 žen. Možnost „spíše ne“ je zastoupená počtem 12 respondentů, z nichž tvoří 5 mužů a 7 žen. „Určitě ne“ zvolila pouze 1 žena.

Se kterými riziky sociálních sítí jsou respondenti obeznámeni, zjišťovala uzavřená položka, kde studenti mohli volit více odpovědí.

Otázka č. 20: O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí.

Grafické znázornění č. 16: O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí. (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 16: O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí. (%)

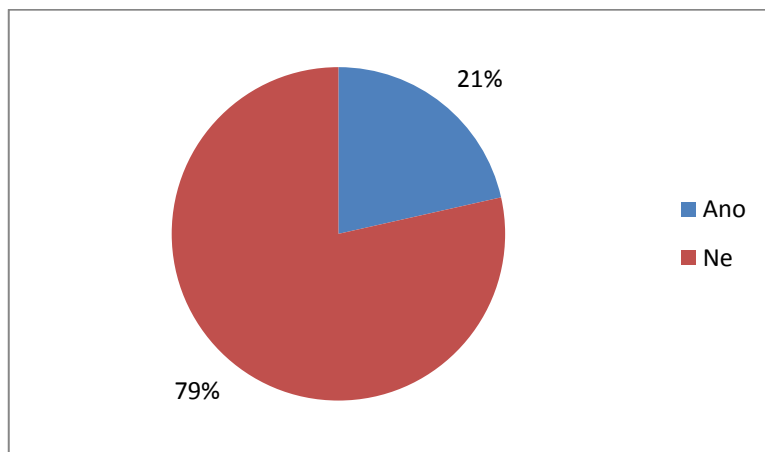
	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Kyberšikana	35	32,7	80	32,9	115	32,86
Kybergrooming	20	18,7	50	20,6	70	20
Kyberstalking	27	25,2	55	22,6	82	23,43
Sexting	25	23,4	58	23,9	83	23,71
Σ	107	100	243	100	350	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Z rizik, týkajících se sociálních sítí, slyšelo nejvíce respondentů o kyberšikaně. Jedná se celkem o 115 respondentů, zastoupených 35 muži a 80 ženami. O sextingu slyšelo v souvislosti se sociálními sítěmi 83 respondentů, z toho 25 mužů a 58 žen. O kyberstalking má povědomí 82 respondentů, přesněji 27 mužů a 55 žen. O kybergroomingu slyšelo nejméně respondentů a to 70, z čehož činí 20 mužů a 50 žen.

Otázka č. 21: Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí?

Grafické znázornění č. 17: Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 17: Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	7	19,4	19	22,4	26	21
Ne	29	80,6	66	77,6	95	79
Σ	36	100	85	100	121	100

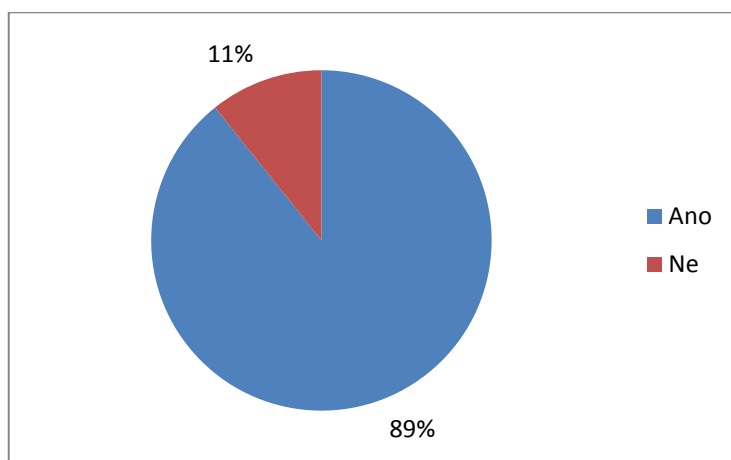
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Na tuto otázku 95 respondentů uvedlo, že s žádným z uvedených rizik osobní zkušenost nemá. Z toho tvořilo 29 mužů a 66 žen. S některým z rizik se již setkalo 26 respondentů. Odpovědělo tak 7 mužů a 19 žen.

Následuje položka, která zjišťuje, zdali respondenti vědí, co dělat pro to, aby se těmto rizikům vyvarovali.

Otázka č. 22: Víte, jak takovýmto rizikům předcházet?

Grafické znázornění č. 18: Víte, jak takovýmto rizikům předcházet? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 18: Víte, jak takovýmto rizikům předcházet? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	31	86,1	77	90,6	108	89
Ne	5	13,8	8	9,4	13	11
Σ	36	100	85	100	121	100

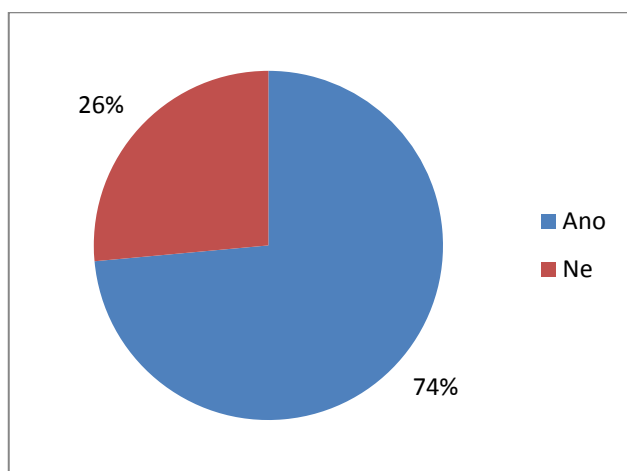
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Jak těmto rizikům předcházet ví 108 respondentů, z toho tvoří 31 muži a 77 žen. Jak předcházet rizikům týkajícím se užíváním sociálních sítí neví 13 respondentů a to 5 mužů a 8 žen.

Následující položka zjišťuje, zdali jsou studenti středních škol obeznámeni se zásadami bezpečné práce s internetem.

Otázka č. 23: Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem?

Grafické znázornění č. 19: Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem? (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 19: Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem? (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	29	80,6	60	70,6	89	74
Ne	7	19,4	25	29,4	32	26
Σ	36	100	85	100	121	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Zásady bezpečnosti práce s internetem zná 89 uživatelů. Uvedlo tak 29 mužů a 60 žen. Bezpečnost práce s internetem není známa 32 respondentům, 7 mužům a 25 ženám.

V následující otevřené položce měli respondenti, kteří znají zásady bezpečnosti práce s internetem objasnit, jak takováto bezpečnost v jejich podání vypadá.

Otázka č. 24: Pokud byla Vaše odpověď na předchozí položku kladná, prosím, uveďte stručně, o jaké zásady bezpečnosti práce se ve Vašem případě jedná?

Komentář: Kladně uvedlo odpověď na předchozí otázku již zmíněných 89 respondentů.

Mezi nejčastějšími odpověďmi se vyskytovaly tyto:

- Nikoho koho neznám si nepřidávat do přátel, nepsat si s takovým člověkem, nechodit s ním na schůzky

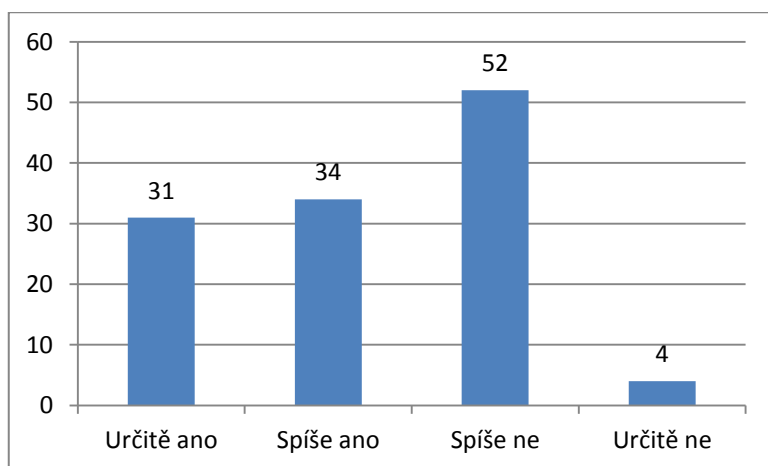

- Nechodit na neznámé stránky, neotvírat „divné“ e-maily či aplikace
- Neuvádět osobní informace
- Používat silné heslo a nikomu ho nikdy nesdělovat
- Neposílat nikomu své fotografie
- Nastavit si zabezpečení účtu
- Nevěřit všem informacím, být opatrný

Další položka zjišťuje, zdali se studenti středních škol obávají, že se mohou stát obětí zneužití osobních informací.

Otázka č. 25: Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru)

Grafické znázornění č. 20: Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 20: Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Určitě ano	11	30,6	20	23,6	31	26
Spíše ano	8	22,2	26	30,6	34	28
Spíše ne	14	38,9	38	44,7	52	43
Určitě ne	3	8,3	1	1,2	4	3

Σ	36	100	85	100	121	100
----------	----	-----	----	-----	-----	-----

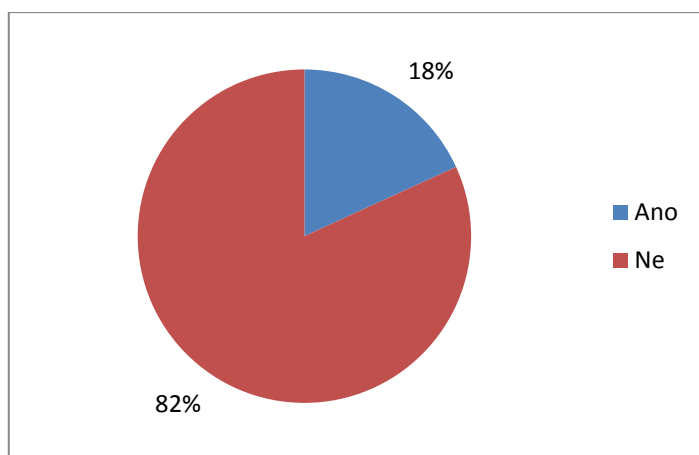
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Nejvíce zastoupenou položkou na tuto otázku byla odpověď „spíše ne“, kterou označilo 52 respondentů, 14 mužů a 38 žen. Možnost „spíše ano“ zvolilo 34 respondentů, přesněji 8 mužů a 26 žen. Ze zneužití soukromých informací, umístěných na sociální síti má „určitě“ obavy 31 respondentů, z nichž se jedná o 11 mužů a 20 žen. Možnost „určitě ne“ zvolili pouze 4 respondenti a to 3 muži a 1 žena.

O tom, zdali respondenti sdílí s ostatními uživateli své osobní informace, pojednává následující položka.

Otázka č. 26: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...)

Grafické znázornění č. 21: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...) (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 21: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...) (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ano	9	25	13	15,3	22	18
Ne	27	75	72	84,7	99	82
Σ	36	100	85	100	121	100

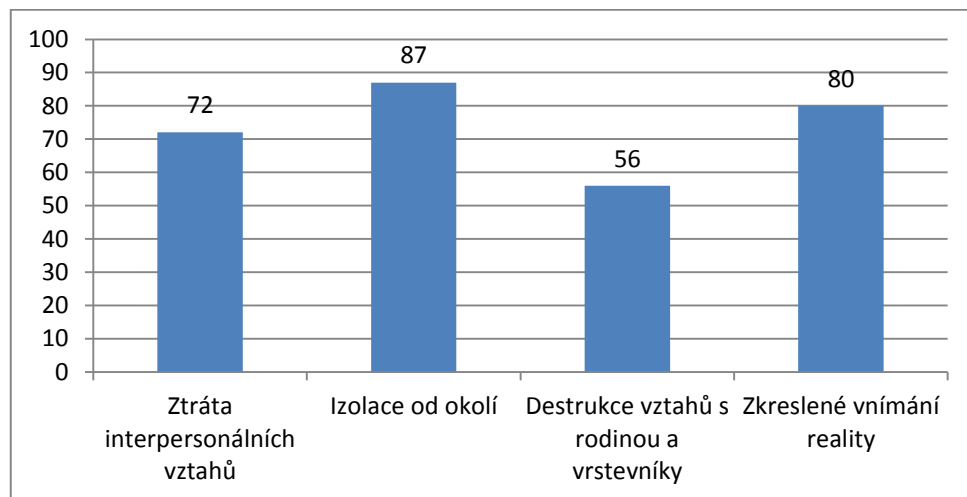
Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Své soukromě informace nepublikuje 99 respondentů, z nichž 27 je tvořeno muži a 72 ženami. Naopak tyto údaje sdílí s ostatními 22 respondentů a to 9 mužů a 13 žen.

Poslední z položek se zaměřuje negativní dopady, které může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve volném čase.

Otázka č. 27: Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí.

Grafické znázornění č. 22: Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí. (%)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Tabulkové znázornění č. 22: Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí. (%)

	Muži	%	Ženy	%	Muži+Ženy	%
Ztráta interpersonálních vztahů	22	27,5	50	23,3	72	24,41
Izolace od okolí	21	26,3	66	30,7	87	29,49
Destrukce vztahů s rodinou a vrstevníky	15	18,8	41	19,1	56	18,98
Zkreslené vnímání reality	22	27,5	58	27	80	27,12
Σ	80	100	215	100	295	100

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Komentář: Nejvíce zastoupenou v této otázce, byla možnost „izolace od okolí“, kterou zvolilo 87 respondentů, z čehož tvořili 21 muži a 66 ženy. Zkreslené vnímání reality, jako následek přílišného užívání sociálních sítí uvedlo 80 respondentů, z toho 22 mužů a 58 žen. Dle 72 respondentů, přesněji 22 mužů a 50 žen, může vést příliš aktivní užívání sociálních sítí ve volném čase ke ztrátě interpersonálních vztahů Destrukci vztahů s rodinou a vrstevníky může příliš časté užívání způsobit dle 56 respondentů a to 15 mužů a 41 žen.

6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Hlavním cílem práce bylo zjistit jaké názory a postoje zaujímají studenti středních škol na sociální sítě jako součást jejich volného času. Většina respondentů nepovažuje volný čas strávený u sociálních sítí za hodnotný, avšak zároveň většina respondentů svého rozhodnutí založit si účet na sociální síti, nelituje. Taktéž převažuje názor, že sociální sítě s sebou nesou více negativ než pozitiv. Jako příznivé se ukázalo, že větší část respondentů nemá negativní zkušenost spojenou s užíváním sociálních sítí a také, že vědí, jak těmto rizikům předcházet a znají zásady bezpečné práce s internetem.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, na kterých sociálních sítích mají respondenti založeny účty a kolik času zde stráví. Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce studentů středních škol je registrovaných na Facebooku (36%), Google+ (20%) a Instagramu (14%). Přičemž u mužů se Instagram dělil o třetí příčku s Twitterem a v konečném součtu počtu respondentů skončil až na pátém místě za sociální sítí Spolužáci. Co se týče času, který adolescenti na sociálních sítích stráví, odpovědělo 94%, že na sociální síti tráví svůj volný čas denně a pouze 6% odpovědělo, že sociální sítě navštěvují několikrát za týden, přičemž uvedly takto jenom ženy.

Druhý dílčí cíl se zaměřoval na zjištění, co vedlo respondenty k založení účtů na sociálních sítích a účel, pro který ve svém volném čase sociální sítě využívají. Ukázalo se, že zvědavost je nejčastějším důvodem k založení účtu na sociální síti (36%). Následuje sdílení informací, fotografií a videí s ostatními uživateli (26%) a stejný počet studentů středních škol uvedlo, že k založení si profilu je vedl tlak vrstevníků (17%) a „jiné“ (17%). Pod položku „jiné“ respondenti uvedli, že důvodem jejich založení si účtu na sociální síti byla práce, kontakt a komunikace s přáteli, sledování novinek, škola, nuda, či skutečnost, že profil byl založen rodinným příslušníkem. Co se týče účelu, pro nějž adolescenti sociální sítě využívají, jednoznačně převažuje chatování (67%). S velkým odstupem se poté vyskytovalo sledování oblíbeného umělce (8%) a sledování jiných uživatelů (6%).

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, jaká jsou dle respondentů pozitiva a negativa spojená s užíváním sociálních sítí v jejich volném čase. Při součtů odpovědí „spíše ne“ a „určitě ne“ na otázku, zdali s sebou užívání sociálních sítí ve volném čase nese více pozitiv než negativ, vyplynulo, že 60% respondentů si myslí, že převažují negativa. Z negativ respondenti uvedli skutečnosti, že sociální sítě zabíjí čas, který by se dal využít lépe, lidé díky nim zapomínají na reálný život, způsobují zdravotní problémy, obezitu, závislost,

vedou ke ztrátě komunikačních dovedností, staví přátelství na povrchní úroveň a způsobují mezi kamarády konflikty. 40% respondentů, kteří se domnívají, že u sociálních sítí převažují pozitiva, uvedlo, že klady spatřují ve skutečnosti, že sociální sítě umožňují kontakt s okolím, domluvu s ostatními, na všem co je nutné, nabízí spoustu funkcí, jsou rychlé, pohodlné, zdarma, lze díky nim komunikovat s lidmi se zahraničí a těmi kteří bydlí daleko, slouží jako způsob odreagování se, jako zdroj novinek a informací ohledně školy, pomáhají poznat nové lidi/kamarády, zahání nudu, nabízí inspiraci (Instagram a jeho fotografie týkající se módy). Výzkum také dopomohl ke zjištění, že víc jak polovina studentů středních škol (54%) se domnívá, že komunikace přes sociální sítě je jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase. Co se týče názoru, zdali se díky účtu na sociální sítě mohou respondenti stát oblíbenějšími mezi vrstevníky, 69% respondentů si myslí, že to možné není (po sloučení položek „spíše ne“ a „určitě ne“). Za návykové označilo užívání sociálních sítí ve volném čase 98% studentů středních škol (po sečtení položek „spíše ano“ a „určitě ano“).

Čtvrtý dílčí cíl se soustředil na zjištění názorů a postojů, které respondenti zaujímají na rizika spojená s využíváním sociálních sítí v jejich volném čase, včetně možností jak jim předcházet. V součtu položek „spíše ano“ a „určitě ano“, si 89% respondentů myslí, že s sebou užívání sociálních sítí ve volném čase nese rizika. Také jsme zjišťovali, o kterých konkrétních rizicích, spojených s užíváním sociálních sítí, mají adolescenti povědomí. Z dat vyplynulo, že informovanost, je poměrně vysoká a většina respondentů o těchto pojmech již slyšela. U této položky bylo možné označit více odpovědí a došli jsme k závěru, že nejvíce adolescentů má povědomí o kyberšikaně (33%), následuje sexting (24%), kyberstalking (23%) a kybergrooming (20%). Tyto výsledky mě poměrně překvapili, jelikož jsem předpokládala, že kybergrooming se umístí na druhém místě, co do počtu uživatelů. Zásady bezpečné práce s internetem zná 74% uživatelů a na otázku, jak v jejich podání vypadá takováto bezpečnost, se ve výzkumu vykytovaly zásady jako nepřidávat si do přátel cizí lidi, nepsat si s nimi a nechodit s nimi na schůzky, neotvírat „divné“ e-maily, aplikace, nechodit na neznámé stránky, používat silné heslo a nesdělovat ho nikomu druhému, neposílat ostatním své fotografie, nastavit si zabezpečení účtu, být opatrný, nevěřit všem informacím a především neuvádět své osobní informace. Výzkum ukázal pozitivní fakt a to ten, že své osobní informace na sociálních sítích nezveřejňuje 82% respondentů. Taktéž jsme zjišťovali, co dle adolescentů může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí v jejich volném čase. Mohli označit více možností a výsledky jsou

takové, že 30% studentů středních škol se domnívá, že příliš časté užívání sociálních sítí v jejich volném čase může vést k izolaci od okolí, 27% si myslí, že takovéto jednání může mít za následek zkreslené vnímání reality, 24% vidí riziko ve ztrátě interpersonálních vztahů a 19% se domnívá, že může takového chování způsobit destrukci vztahů s rodinou a vrstevníky.

ZÁVĚR

Žijeme v době, kde má virtuální svět bezpochyby své nezastupitelné místo. S moderními prostředky komunikace přicházíme do styku každý den. Prakticky veškeré dění se odehrává na internetu. Pro mladé jedince je tak těžké, je ignorovat. Sociální sítě jsou pro ně prakticky nevyhnutelné, pokud chtějí zapadnout mezi vrstevníky a zůstat „v obraze“, což několik respondentů přímo potvrdilo.

Několik studentů středních škol také zmínilo, že jsou na sociálních sítích závislí, či jsou si tohoto rizika vědomi. Zde se tedy potvrdily informace uvedené v teoretické části, že čím dál víc jedinců se potýká se závislostí na počítači. Nabízí se tak otázka, jak takovému jedincům pomoci, či jak dosáhnout toho, aby se dalo závislosti na sociálních sítích předcházet.

Shodují se taktéž poznatky teoretické a praktické části v tvrzení, že adolescenti dávají přednost internetu před jinými, aktivnějšími zálibami. Tento fakt se nám prokázal především, prostřednictvím otevřených položek.

Mladí jedinci by měli být vedeni ve škole, ale i v rodinách, k rozmanitému a aktivnímu trávení volného času. Jak bylo zmiňováno, při rozumné míře sociální sítě zajisté nikomu neuškodí, avšak věnování se sociálním sítím každý den, několik hodin a omezování tak osobního vztahu a kontaktu s ostatními, zajisté není z hlediska vývoje jejich osobnosti i řečových kompetencí pozitivní.

Další výzkum bych směřovala k zjištění, zdali studenti středních škol, jež mají pocit, že je sociální sítě okrádají o čas a hodnotí je jako zbytečné, i přes tuto skutečnost tráví nadále na sociálních sítích svůj volný čas, nebo se snaží jej využít aktivněji, vybírají si z jiných možností, či nabídek a snaží se svůj volný čas učinit pestřejším.

Sociální pedagogové by jistě měli mít rozhled v moderních komunikačních prostředcích a vědět o činnostech, které mladí jedince ve svém volném čase uskutečňují, co je baví, nebo jaké aktivity jsou mezi adolescenty populární a dokázali tak na tento fakt reagovat. Čím různorodější aktivity mladí jedince budou vykonávat, tím víc zkušeností získají a budou mít možnost najít zálibu, která je bude skutečně naplňovat. Adolescenti by měli být v osobním kontaktu s vrstevníky, kamarády i rodinou a nezanevřít na „skutečné“ sociální vztahy. Příliš časté užívání sociálních sítí, dle mého názoru může vést v nejhorším případě

až k faktu, kdy se jedinci na tento svět příliš upnou a nedokáží pak žít v reálném světě, či jim to přinejmenším bude způsobovat nemalé obtíže.

Práce mi rozhodně přinesla důvod zamyslet se nad svým trávením volného času. Uvědomila jsem si, že člověk spoustu času promarní „nicneděláním“ a pokud si sem tam zrekapituluje, co všechno v předešlých dnech dokázal, čemu se naučil, jakou novou zkušenost získal, v mnohých případech je nemile překvapen. Proto vidím velký potenciál v pedagogickém ovlivňování volného času, které může jedince nasměřovat k takovým aktivitám, díky kterým ze sebe budou mít dobrý pocit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENKOVIČ, J., 2007, cit. podle FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2.*, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.
- [2] BONINO, S., CATTELINO, E., CIAIRANO, S., 2005, cit. podle SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.
- [3] BOYD, E., 2007, cit. podle MACHÁČKOVÁ H. et al., 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.
- [4] CARR-GREGG, Michael, 2012. *Psychické problémy v dospívání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0062-8.
- [5] ČAČKA, Otto, 2000. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk. ISBN 8072390600.
- [6] ČERNÁ A. et al., 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.
- [7] DOLEJŠ, Martin, 2010. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2642-6.
- [8] EAGLY, A. H., CHAIKEN S., 1998 cit. Podle VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie. 2.*, přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [9] ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.
- [10] ERIKSON, E. H., 1964 cit. Podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [11] EVANS, Liana, 2010. *Social media marketing: strategies for engaging in Facebook, Twitter & other social media*. Indianapolis: Que. ISBN 978-0-7897-4284-1.
- [12] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2.*, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.

- [13] FONTANA, David, 2003. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 8071786268.
- [14] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [15] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [16] HOFBAUER B. et al., 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [17] HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [18] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [19] KASSIN, Saul M., 2007. *Psychologie*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1716-3.
- [20] KERN, Hans, 2006. *Přehled psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7367-121.
- [21] KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [22] KOLÁŘ, Zdeněk, 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3710-2.
- [23] KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ, 2003. *Sebevražedné chování*. Praha: Portál. ISBN 8071787329.
- [24] KOWALSKI, R., LIMBER S., AGATSON, P., 2008, cit. podle HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [25] KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2004, cit. podle KUNÁK, Stanislav, 2007. *Vybrané možnosti primárnej prevencie negatívnych vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-10-5.
- [26] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

- [27] KUNÁK, Stanislav, 2007. *Vybrané možnosti primární prevence negativních vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-10-5.
- [28] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- [29] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 8071787477.
- [30] MACHÁČKOVÁ, H. et al., 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.
- [31] MONTESSORI, Maria, 2011. *Od dětství k dospívání*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-478-0.
- [32] MUSIL, Josef, 2007. *Komunikace v informační společnosti*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-86723-39-6.
- [33] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1680-5.
- [34] OPASCHOWSKI, H. W. 1987, cit. podle KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [35] PÁVKOVÁ J., HÁJEK B., HOFBAUER B. et al., 2002. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071787116.
- [35] PÁVKOVÁ J, PAVLÍKOVÁ A., HRDLIČKOVÁ V. et al., 2002. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071787116.
- [37] PÁVKOVÁ J. et al., 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [38] PETROWSKI, Thorsten, 2014. *Bezpečí na internetu: pro všechny*. Liberec: Dialog. ISBN 978-80-7424-066-9.
- [39] PHILLIPS, David, 2003. *Online public relations*. Praha: Grada. ISBN 8024703688.
- [40] PONĚŠICKÝ, Jan, 2008. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 3., dopl. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-106-2.

- [41] PROCHÁZKA, Roman, 2014. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4451-3.
- [42] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ J., 2001, cit. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [43] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [44] ROJEK, CH., 2005, cit. podle KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- [45] ROYKKERS, L., 2000, cit. podle HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [46] ŘÍČAN, Pavel, 2014. *Cesta životem: [vývojová psychologie]* : přepracované vydání. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0772-6.
- [47] SHIH, Clara Chung-wai, 2010. *Vydělávejte na Facebooku: jak využít sociální sítě k oslovení nových zákazníků, vytvoření lepších produktů a zvýšení prodejů*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2833-6.
- [48] SHIH, Clara Chung-wai, 2011. *The Facebook era: tapping online social networks to market, sell, and innovate*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. ISBN 978-0-137-08512-5.
- [49] SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.
- [50] SWEDISH CHILDREN'S WELFARE FOUNDATION. *Children and Young persons with Abusive and Violent Experiences Connected to Cyberspace: Challenges for Research, REhabilitation, Prevention and Protection* (on-line). 2006, cit. podle HULANOVÁ L., 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [51] ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.

- [52] ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-360-1.
- [53] ŠMAHEL, D. et al., 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527.
- [54] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 8071783080.
- [55] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [56] VAŠUTOVÁ, Maria, 2010. *Základy biodromální psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-934-6.
- [57] VAŠUTOVÁ, M., NEVŘALA J. et al., 2010. *Základy biodromální psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7368-934-6.
- [58] VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK, 2013. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7464-125-1.
- [59] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [60] ŽUMÁROVÁ M. et al., 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [61] ANDROID PORTAL. Instagram: Odhod'te a zdieľajte fotky s celým svetom. <http://androidportal.zoznam.sk> [online]. © 2011 – 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://androidportal.zoznam.sk/2012/06/instagram-odfodte-a-zdielajte-fotky-s-celym-svetom/>
- [62] AFFILBLOG. Bezpečnost dat na sociálních sítích. <http://www.affilblog.cz/> [online]. © 2013. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.affilblog.cz/bezpecnost-dat-na-socialnich-sitich/>
- [63] BADOO. Historické pozadí. <http://badoo.com/cs/> [online]. © 2006–2015. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://corp.badoo.com/cs/>

- [64] BANÁN. Sociální síť 12.díl, MySpace - problematické aspekty. [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.banan.cz/serialy/Socialni-site/Socialni-site-12-dil-MySpace-problematicke-aspekty>
- [65] BEZPEČÍ. Sociální síť jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci. <http://www.e-bezpeci.cz/> [online]. 2009 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
- [66] DENÍK. Na Facebooku je 4,2 milionu Čechů. Jejich počet za rok stoupl o desetinu. <http://www.denik.cz/> [online]. © 2005 - 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/na-facebooku-je-4-2-milionu-cechu-jejich-pocet-za-rok-stoupl-o-desetinu-20140203.html
- [67] FCBK. Vše o Facebook.com, anebo co je Facebook <http://www.fcbk.cz> [online]. © 2015. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.fcbk.cz>
- [68] FCBK. Co je Facebook? <http://www.fcbk.cz> [online]. © 2015. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.fcbk.cz/co-je-facebook.php>
- [69] INSTAGRAM. Časté dotazy. <http://instagram.com> [online]. © 2015. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://instagram.com/about/faq/>
- [70] ISAFE2015. Jste nervózní ze sociálních sítí? 10 tipů pro vás! <http://www.bezpecne-online.cz/uvod>[online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace-na-internetu/jste-nervozni-ze-socialnich-siti-10-tipu-pro-vas.html>
- [71] LIBIMSETI. Libimseti, [libimseti.cz](http://www.libimseti.cz). <http://www.cz-libimseti.com> [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.cz-libimseti.com>
- [72] LUPA. Lide.cz se mění na seznamku, komunitní weby prohrály boj s Facebookem. <http://www.lupa.cz> [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/lide-cz-se-meni-na-seznamku-komunitni-weby-prohraly-boj-s-facebookem/>
- [73] MARKETING NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH. Historie sociálních sítí. <http://socialwebmark.blogspot.cz> [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://socialwebmark.blogspot.cz/2011/09/historie-socialnich-siti.html>

- [74] NÁPOVĚDA GOOGLE+. Průvodce službou google+ pro rodiče. [https://support.google.com/\[online\]](https://support.google.com/[online]). © 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: https://support.google.com/plus/answer/2409856?hl=cs&ref_topic=2409423&rd=1
- [75] OBJEVIT. Sociální sítě a jejich vývoj – pohled do historie. <http://objevit.cz> [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://objevit.cz/socialni-site-vyvoj-pohled-do-historie-t22280>
- [76] RADÍRNA. Facebook: Funkce pro uživatele. <http://www.radirna.cz/> [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.radirna.cz/software/facebook-funkce-pro-uzivatele.html>
- [77] SEZNAM. Lidé.cz <http://onas.seznam.cz/cz/> [online]. © 1996-2015. cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://onas.seznam.cz/cz/lide-cz.html>
- [78] SEZNAM NÁPOVĚDA. O službě Spolužáci.cz <http://napoveda.seznam.cz/cz/> [online]. [cit. 2015-03-12]. © 1996-2015. Dostupné z: <http://napoveda.seznam.cz/cz/na-sluzbe-poprve.html>
- [79] SOCIÁLNÍ SÍTĚ. Historie sociálních sítí. <http://www.socialnisite.estranky.cz/> [online] © 2014 [cit. 2015-03-12]. <http://www.socialnisite.estranky.cz/clanky/historie-socialnich-siti.html>
- [80] ZDROJÁK. Jak začít používat Twitter. <http://www.zdrojak.cz> [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.zdrojak.cz/redakce/jak-zacit-pouzivat-twitter/>
- [81] ŽIVE. Twitter chybou počítání přišel o uživatele a stále je v mínusu. <http://www.zive.cz> [online]. © 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/twitter-chybou-pocitani-prisel-o-uzivatele-a-stale-je-v-minusu/sc-4-a-177095/default.aspx>
- [82] ŽIVĚ. Google Plus v kostce: manuál nového uživatele. <http://www.zive.cz> [online]. © 2015 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/clanky/google-plus-v-kostce-manual-noveho-uzivatele/sc-3-a-157777/>
- [83] *Výzkum*: Jeden svět na školách, [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/data/jsns/DOKUMENTY/DOTAZNIKOVE_SETRENI_STREDOSK_OLACI_JSNS_2014.pdf
- [84] *Výzkum*: Životní styl žáků základních škol v ČR, [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://www.czf.cz/soubory/vyzkum_zsz/czf_przkum_zaku.pdf

[85] *Výzkum*: Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014, [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/sezn-1202-0301-wdms/files/BI2014_vyzkum.pdf

SEZNAM GRAFŮ

Grafické znázornění č.1: Jaké je Vaše pohlaví? (%)	51
Grafické znázornění č.2: Na jaké střední škole studujete? (%)	52
Grafické znázornění č.3: Na kterých sociálních sítích máte vytvořený účet? Možno označit více odpovědí. (%)	53
Grafické znázornění č.4: Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě? (%)	56
Grafické znázornění č.5: Co Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích? (%)	57
Grafické znázornění č.6: Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích? (%)	59
Grafické znázornění č.7: Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný? (%)	62
Grafické znázornění č.8: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	64
Grafické znázornění č.9: Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte? (%)	66
Grafické znázornění č.10: Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	68
Grafické znázornění č.11: Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? (%)	70
Grafické znázornění č.12: Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase? (%)	71
Grafické znázornění č. 13: Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	72
Grafické znázornění č. 14: Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)	73
Grafické znázornění č. 15: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)	74
Grafické znázornění č. 16: O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí. (%)	76

Grafické znázornění č. 17: Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí? (%)	77
Grafické znázornění č. 18: Víte, jak takovýmto rizikům předcházet? (%).....	78
Grafické znázornění č. 19: Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem? (%)	79
Grafické znázornění č. 20: Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%).....	80
Grafické znázornění č. 21: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...) (%)	81
Grafické znázornění č. 22: Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí. (%).....	82

SEZNAM TABULEK

Tabulkové znázornění č. 1: Jaké je Vaše pohlaví? (%)	51
Tabulkové znázornění č. 2: Na jaké střední škole studujete? (%)	52
Tabulkové znázornění č. 3: Na kterých sociálních sítích máte založený účet? Možno označit více odpovědí.(%)	55
Tabulkové znázornění č. 4: Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě? (%)	56
Tabulkové znázornění č. 5: Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích? (%)	57
Tabulkové znázornění č. 6: Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích? (%)	60
Tabulkové znázornění č. 7: Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný? (%)	62
Tabulkové znázornění č. 8: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	64
Tabulkové znázornění č. 9: Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte? (%)	67
Tabulkové znázornění č. 10: Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	69
Tabulkové znázornění č. 11: Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? (%)	71
Tabulkové znázornění č. 12: Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase? (%)	72
Tabulkové znázornění č. 13: Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji) (%)	73
Tabulkové znázornění č. 14: Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)	74
Tabulkové znázornění č. 15: Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)	75
Tabulkové znázornění č. 16: O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí. (%)	76

Tabulkové znázornění č. 17: Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí? (%)	77
Tabulkové znázornění č. 18: Víte, jak takovýmto rizikům předcházet? (%)	78
Tabulkové znázornění č. 19: Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem? (%)	79
Tabulkové znázornění č. 20: Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru) (%)	80
Tabulkové znázornění č. 21: Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...) (%)	81
Tabulkové znázornění č. 22: Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí. (%)	83

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 - Dotazník

PŘÍLOHA P1 - DOTAZNÍK

Vážení studenti a studentky,

třetím rokem studuji obor sociální pedagogika na FHS UTB ve Zlíně.

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který je spjatý s výzkumným šetřením k mé bakalářské práci na téma „Názory a postoje středoškolských studentů na sociální síť jako součást jejich volného času“.

Dotazník je zcela **anonymní** a je určen studentům středních škol, kteří mají **15 – 20 let**, znají a aktivně využívají sociální síť.

Obsahuje celkem 25 otázek. Zároveň bych Vás také chtěla požádat o pravdivé vyplnění odpovědí postupování dle pokynů.

Pro případné dotazy přikládám svůj e-mail: geratova.utb@seznam.cz

Předem děkuji za Váš čas a spolupráci.

I. Socio-demografické údaje

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Na jaké střední škole studujete?

- a) Gymnázium
- b) Střední odborná škola s maturitou
- c) Střední odborné učiliště
- d) Technické lyceum
- e) Konzervatoř
- f) Církevní škola
- g) Jiné (doplňte).....

II. Sociální sítě a jejich užívání

3. Na kterých sociálních sítích máte vytvořený účet? Možno označit více odpovědí.

- a) Facebook
- b) Twitter
- c) MySpace
- d) Instagram
- e) Google+
- f) Badoo
- g) Líbímseti
- h) Lidé
- i) Spolužáci

4. Jak často navštěvujete ve svém volném čase sociální sítě?

- a) Denně
- b) Několikrát za týden
- c) Několikrát za měsíc
- d) Jiné (doplňte).....

5. Co Vás vedlo k založení účtu na sociálních sítích?

- a) Tlak vrstevníků
- b) Zvědavost
- c) Nuda
- d) Hledání přátel
- e) Sdílení informací, fotografií a videí s ostatními uživateli
- f) Jiné (doplňte).....

6. Za jakým účelem nejčastěji trávíte svůj volný čas na sociálních sítích?

- a) Chatování
- b) Komentování příspěvků

- c) Vkládání a prohlížení fotografií
- d) Psaní statusů
- e) Sledování jiných uživatelů
- f) Sledování oblíbeného umělce (např. herců, zpěváků aj.)
- g) Hraní her
- h) Hledání nových přátel
- i) Jiné (doplňte).....

III. Pozitiva a negativa sociálních sítí

7. Považujete volný čas strávený na sociálních sítích za hodnotný?

- a) Ano
- b) Ne

8. Zdůvodněte, prosím, svou odpověď u předchozí položky.

9. Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou nese více pozitiv než negativ? (označte škálu, nejvíc se blížící Vašemu postoji)

Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

10. Prosím zdůvodněte svou odpověď u předchozí položky.

11. Přemýšleli jste někdy, že si účet na Vámi užívané sociální síti zrušíte?

- a) Ano
- b) Ne

12. Pokud byla Vaše odpověď na předchozí položku kladná, prosím zdůvodněte, co Vás k tomu vedlo?

13. Jak zpětně hodnotíte své rozhodnutí založit si účet na sociální síti? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji)

Velice pozitivně/pozitivně/částečně pozitivně/negativně/velice negativně

14. V čem spatřujete největší pozitiva sociálních sítí? Rozved'te, prosím, stručně svou odpověď.

15. Máte nějakou negativní zkušenost týkající se užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase?

a) Ano

b) Ne

16. Domníváte se, že je komunikace přes sociální sítě jednodušší, než osobní kontakt s vrstevníky ve volném čase?

a) Ano

b) Ne

17. Myslíte si, že se díky Vašemu účtu na sociální síti, můžete stát oblíbenějšími mezi vrstevníky? (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu postoji)

Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

IV. Rizika sociálních sítí a možnosti jejich předcházení

18. Domníváte se, že může být užívání sociálních sítí ve volném čase návykové (označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru)

Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

19. Domníváte se, že užívání sociálních sítí ve volném čase s sebou přináší rizika?
(označte škálu, nejmíc se blížící Vašemu názoru)

Určitě ano – spíše ano - spíše ne – určitě ne

20. O kterých rizicích, týkajících se sociálních sítí jste už slyšeli? Možno označit více odpovědí.

- a) Kyberšikana (užití komunikační a informační technologie k úmyslnému ublížení druhým)
- b) Kybergrooming (chování uživatelů internetu, které má v jedinci vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít)
- c) Kyberstalking (opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí vzkazů na chatu apod.)
- d) Sexting (elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem)

21. Máte osobní zkušenost s některými z výše uvedených rizik, která jsou spojená s užíváním sociálních sítí?

- a) Ano
- b) Ne

22. Víte, jak takovýmto rizikům předcházet?

- a) Ano
- b) Ne

23. Znáte zásady bezpečnosti práce s internetem?

- a) Ano
- b) Ne

24. Pokud byla Vaše odpověď na předchozí položku kladná, prosím, uveďte stručně, o jaké zásady bezpečnosti práce se Vašem případě jedná

25. Máte obavy ze zneužití Vašich soukromých informací na sociálních sítích?
(označte škálu, nejvíc se blížíci Vašemu názoru)

Určitě ano – spíše ano – spíše ne – určitě ne

26. Zveřejňujete na sociálních sítích své soukromé informace? (adresa, telefon, rodinný stav,...)

a) Ano

b) Ne

27. Co podle Vás může způsobit příliš aktivní užívání sociálních sítí ve Vašem volném čase? Možno označit více odpovědí.

a) Ztráta interpersonálních vztahů

b) Izolace od okolí

c) Destrukce vztahů s rodinou a vrstevníky

d) Zkreslené vnímání reality